

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทาง
พระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดน เพื่อส่งเสริม
ความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน

จัดทำโดย นายพูลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล
รหัส 9058

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทาง
พระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดน เพื่อส่งเสริม
ความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน

จัดทำโดย นายพูลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล
รหัส 9058

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปิ่นทอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยเรื่องการทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการศึกษาวิจัยตามกรอบของหลักสูตรนักบริหารการทูต โดยศึกษาจากบริบทที่ดำเนินงานจากพื้นที่ดำเนินงานจริงตามนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันที่ได้มอบหมายให้หน่วยราชการดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตามภารกิจของตนในบริบทของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กรอบและกระบวนการดำเนินงานการวิจัยครั้งนี้ ขอสรุปโดยย่อดังนี้

1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา

การศึกษาวิจัยเริ่มต้นด้วยสภาพความเป็นจริงและข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มเป้าหมายที่จะได้ดำเนินการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาที่ปรากฏขึ้นจริงทั้งเชิงบวก เชิงถดถอย รวมทั้งผลประโยชน์ที่ไทยได้รับและมีผลกระทบ โดยยึดถือและคำนึงถึงนโยบายรัฐบาลไทยโดยการนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ได้ประกาศเป็นนโยบายสาธารณะด้านกิจการต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านที่มีเป้าประสงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันในด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจการค้า การลงทุน แรงงาน และอื่น ๆ โดยอาศัยการทูตวัฒนธรรมเป็นกลไกที่สำคัญอันหนึ่งของการสร้างเสริมความสัมพันธ์เรียกว่าการทูตวัฒนธรรม

2. สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านจะสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มเป้าหมายให้แน่นแฟ้นมากขึ้น และเชื่อมโยงผลประโยชน์ ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความร่วมมือด้านต่าง ๆ แบบยั่งยืน

3. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยและกระบวนการศึกษาวิเคราะห์

ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดและกระบวนการศึกษา ดังนี้ (1) กรอบและทฤษฎีการทูตและการทูตวัฒนธรรม (2) กรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม (3) กรอบแนวคิดทฤษฎีแบบชิปโมเดล (CIPP Model) เป็นหลักในการศึกษาวิจัยและการศึกษาวิเคราะห์ คือ ศึกษาวิเคราะห์ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม (C-Context Evaluation) การวิเคราะห์ด้านปัจจัยนำเข้า (I-Input Evaluation) การวิเคราะห์ด้านกระบวนการ (P-Process Evaluation) และ การวิเคราะห์ด้านผลผลิต (P-Product)

4. ผลการศึกษา

ผลที่ได้รับจากการดำเนินการ จากการศึกษาวิจัย พบว่าการทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติพระพุทธศาสนา มีผลดังนี้

(1) ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านในเชิงการทูตวัฒนธรรม ทำให้ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการทุกภาคส่วน ทั้งฝ่ายไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่จัดทำกิจกรรม

ร่วมกัน มีทัศนคติที่ดีต่อกัน มีความคุ้นเคยกัน ความคุ้นเคยกัน ก่อให้เกิดการประสานประโยชน์ที่เป็นผลดีกับทั้งสองประเทศ ทั้งด้านการเมืองการบริหาร การแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศสะดวกและง่ายขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ความรู้จักคุ้นเคยกันระหว่างผู้บริหาร หน่วยงาน ผู้ปฏิบัติงาน และอื่น ๆ

(2) ประชาชนต่อประชาชน มีความรู้จักกันมากขึ้น มีความรู้สึกเป็นกัลยาณมิตรกัน มีทัศนคติที่ดีต่อกันระหว่างชาวไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

(3) องค์การคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์ของประเทศเพื่อนบ้านมีความเป็นกัลยาณธรรมเป็นประโยชน์ในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ชี้นำประชาชนทั้งสองฝ่ายให้ประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ตามกรอบ ศีล สมาธิ ปัญญา ประสานสามัคคีระหว่างชาติ และประชาชนทั้งสองประเทศ

(4) สำหรับผลที่ได้ในด้านศาสนาและจิตใจ พุทธศาสนิกชนทั้งภายในจังหวัดที่จัดกิจกรรมและชาวต่างประเทศจากประเทศเพื่อนบ้านที่ร่วมโครงการ เกิดความศรัทธา ซาบซึ้ง และตระหนักในความสำคัญของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเห็นความสำคัญของพุทธศาสนา เป็นเครื่องร้อยรัดเกี่ยวพันเชื่อมโยงชาวไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีความเข้าใจกัน ดำรงความเป็นมิตรกัน เอื้ออาทรต่อกัน ผูกพันกันอย่างยั่งยืน

(5) ด้านวัฒนธรรมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนที่ดีมีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมของกันและกันในบริบทแห่งศาสนา วัฒนธรรมประเพณี วิถีถิ่น วิถีไทย วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน มรดกไทย มรดกอาเซียน นอกจากนั้น ประชาชนในจังหวัดชายแดนและประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ได้ร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้วัฒนธรรม และกระบวนการคุ้มครอง ป้องกันความเสื่อมถอยทาง ศีลธรรมและป้องกันพฤติกรรมค่านิยมไม่พึงประสงค์ต่อสาธารณชนทั้งไทยและประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน

(6) ในภาพรวม คือ ไทยและประเทศเพื่อนบ้านและประชาชนไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์มิตรกันแน่นแฟ้นมากขึ้น ลดปัญหาความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดผลในทางที่ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เช่น การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและอื่น ๆ .

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.1.1 รัฐบาลควรกำหนดให้การทูตวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมเป็นวาระแห่งชาติ

5.1.2 การดำเนินการทูตวัฒนธรรมของไทยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากขึ้นควรมีการบูรณาการของหน่วยงานราชการที่จะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมและเชื่อมโยงต่อผลประโยชน์ของชาติด้านต่าง ๆ เช่นความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แรงงานและอื่น ๆ

5.1.3 การดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในมิติวัฒนธรรมและศาสนา ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญเชิงการทูตวัฒนธรรมหรือการแสดงอำนาจทาง Soft Power อย่างมีนัยสำคัญ สมควรที่หน่วยงานดำเนินการควรได้รับความร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ

และควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านสามารถเดินทางเข้ามาร่วมกิจทั้งฝ่ายไทยและเข้าออกประเทศเพื่อนบ้านเพื่อกิจการนี้ได้อย่างสะดวก

5.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

5.2.1 ในการศึกษาวิจัยในอนาคตควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการทูตวัฒนธรรมกับการเมืองระหว่างประเทศของไทย หรือศึกษาวิจัยประเด็นความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและศาสนาในแง่มุมอื่น ๆ ในยุทธศาสตร์การทูตวัฒนธรรม

5.2.2 ควรมีการสร้างเครือข่ายการทูตวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและมีบทบาทในการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์กับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานการทูตวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มไทยแลนด์และผลิตผลงานเชิงวัฒนธรรมสู่ประชาคมโลก รวมทั้งการตั้งกองทุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่นมูลนิธิ เพื่อเป็นทุนในการทำงาน สร้างมูลค่าและคุณค่าทางวัฒนธรรมของไทยต่อนานาชาติ ทั้งวัฒนธรรมที่มีรูปลักษณ์ และวัฒนธรรมไม่มีรูปลักษณ์

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง “การทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน” ครั้งนี้ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้มีส่วนสนับสนุนให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยขอขอบคุณ เอกอัครราชทูต ดร.จิตริยา ปิ่นทอง ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการจัดทำงานวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเขียนงานและขอขอบคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้เมตตาให้คำปรึกษา แนะนำ ปรับแก้เพื่อประโยชน์แห่งการทำงานให้สำเร็จทั้งในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและในฐานะความเป็นครู

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่กรุณาดูแล อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าอบรม หลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่น 9 ด้วยความเอาใจใส่ มีจิตอาสา ให้การบริการทุกอย่างอย่างดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาการอบรม

ในส่วนของกระทรวงวัฒนธรรม และกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด ผู้วิจัยขอขอบคุณ นายกฤษศญ พงษ์ศิริ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้เมตตาคัดเลือกให้เข้าอบรมในหลักสูตรนี้ พร้อมกับนายมานัส ทารัตน์ใจ อธิบดีกรมการศาสนา ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุน อนุญาต จัดสรรงบประมาณเพื่อเข้าฝึกอบรมหลักสูตร นักบริหารการทูต (นบท.) รุ่น 9 รวมทั้งนางสาวกัญญา แก้วคำพูน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล กรมการศาสนาที่เป็นภาระธุระในการประสานงานและการจัดเตรียมงบประมาณเพื่อการศึกษาอบรมครั้งนี้จนบรรลุเป้าหมาย และขอขอบคุณสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่จัดทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านทุกจังหวัดที่ได้ให้ข้อมูลและรายงานผลการดำเนินกิจกรรมด้วยดีตลอดมา

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น นบท.9 ทุกคน ที่เราทุกคนทั้งที่มาจากกระทรวงต่าง ๆ ที่อาจจะเรียกว่า “ทีมไทยแลนด์” ที่เรามีบุญได้มาร่วมอบรมหลักสูตรนี้ด้วยกันตลอดระยะเวลาเกือบสามเดือน เราได้ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมเสวนาหาเฮ เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน เราได้เพื่อนที่เอื้ออาทรต่อกัน เราไม่ใช่ญาติก็เหมือนญาติ และเพื่อน ๆ ได้กรุณาคัดเลือกให้เป็น “ประธานรุ่น นบท.9” ดังนั้นทั้งหมดคือสิ่งดี ๆ และเป็นความดี ความเจริญงอกงามที่เป็นอริยธรรมที่ควรแก่การรักษาไว้ในความทรงจำของเราตลอดไป

พูลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล
สิงหาคม 2560

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	5
1.4 สมมติฐานการศึกษา	7
1.5 ประโยชน์ของการศึกษา	7
1.6 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดทฤษฎี	8
2.2 สรุปกรอบแนวคิด	18
บทที่ 3 ผลการศึกษา	19
3.1 การวิเคราะห์ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม	20
3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า	25
3.3 การวิเคราะห์ด้านกระบวนการ	26
3.4 การวิเคราะห์ด้านผลผลิต	42
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	47
4.1 สรุปผลการศึกษา	47
4.2 ข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	52
ประวัติผู้เขียน	53

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	สรุประดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
------------	---

44

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	การจัดงานมาฆบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา ระหว่างจังหวัดสระแก้วและจังหวัดบึงเตียเมียนเจย กัมพูชา	40
ภาพที่ 2	การจัดงาน “อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียนในมิติ พระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดหนองคายกับเขตกำแพงนครหลวง เวียงจันทน์ สปป.ลาว	41
ภาพที่ 3	การจัดงานวิสาขบูชาและอัฐมีบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติ พระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดตาก และจังหวัดเมียวดีของเมียนมาร์	42

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1	การประเมินผลแบบ CIPP Model	6
แผนภูมิที่ 2	แผนภูมิกระบวนการดำเนินงานและบริหารจัดการโครงการของจังหวัด	28
แผนภูมิที่ 3	แผนภูมิกระบวนการ ขั้นตอนการประสานงานของจังหวัด	28
แผนภูมิที่ 4	แผนภูมิงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจของกรมการศาสนา	31
แผนภูมิที่ 5	แผนภูมิการติดต่อประสานงานของจังหวัดสระแก้ว	34
แผนภูมิที่ 6	แผนภูมิการประสานงานของจังหวัดหนองคายกับ สปป.ลาว	37
แผนภูมิที่ 7	แผนภูมิการประสานงานของจังหวัดตากกับจังหวัดเมียวดี เมียนมาร์	39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีทั้งภาพเชิงบวกและถดถอย ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ สปป.ลาว, กัมพูชา, เมียนมาร์, ซึ่งปัญหาใหญ่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา ลาว จะเกิดจากปัญหาเรื่องเขตแดน และการเมืองเป็นส่วนใหญ่ เช่น กรณีเขาพระวิหารหรือปัญหาเรื่องเขตน่านน้ำทางทะเลหรือปัญหาการใช้ประโยชน์ของแม่น้ำโขง และผลประโยชน์ทับซ้อนทางการเมืองอื่น ๆ กรณีสปป.ลาว เช่น ปัญหาการใช้ร่อนน้ำในแม่น้ำโขงของ ไทย-ลาว หรือกรณีพม่าคือปัญหายาเสพติด ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาด้านเขตแดน เป็นต้น ผลกระทบที่ตามมาคือ การสู้รบทางการทหารตามแนวชายแดน ประชาชนมีความบาดหมางกัน กระทบในเชิงเศรษฐกิจการค้าชายแดน ความมั่นคงและอื่น ๆ จากผลกระทบดังกล่าว ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะลดลง หรืออาจหยุดชะงัก ดังนั้น รัฐบาลทุก รัฐบาลที่ผ่านมามีได้พยายามแบ่งแยกปัญหาทางการเมือง ความมั่นคง และการค้าหรือเศรษฐกิจออกจากกันหรือให้มีผลกระทบน้อยที่สุด ในกรณีที่รัฐบาลมีข้อขัดแย้งทางการเมือง ความมั่นคง การทหาร

ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของไทย คือผลประโยชน์โดยรวมด้านการค้าชายแดนของไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยภาพรวมสถานการณ์การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ในเดือนสิงหาคม 2559 การค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (มาเลเซีย เมียนมาร์ สปป.ลาว และกัมพูชา) มีมูลค่าการค้ารวม 80,747.20 ล้านบาท ดุลการค้า ไทยได้ดุลการค้าชายแดนรวมทั้งสิ้น 129,448.70 ล้านบาท โดยไทยได้ดุลการค้ากับกัมพูชา มูลค่า 52,716.29 ล้านบาท สปป.ลาว มูลค่า 48,478.13 ล้านบาท เมียนมาร์ มูลค่า 22,233.58 ล้านบาท และมาเลเซีย มูลค่า 6,020.70 ล้านบาท (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์)

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557

“ข้อ 2 การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ

2.1 ในระยะเร่งด่วน รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อม สู่ประชาคมการเมือง และความมั่นคงอาเซียนในกิจการ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการชายแดน การสร้างความมั่นคงทางทะเล การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การสร้างความไว้วางใจ กับประเทศเพื่อนบ้าน และการเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันของอาเซียน โดยเน้นความร่วมมือเพื่อป้องกัน แก้ไขข้อพิพาทต่าง ๆ และการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดนโดยใช้กลไก ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ทั้ง จะจัดระเบียบการพัฒนาตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน ทั้งทางบกและทางทะเล รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ตามแนวชายแดน

2.2 เร่งแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาใช้ตามแนวทางกลียานมิตรแบบสันติวิธี ส่งเสริมการพูดคุย สันติสุขกับผู้มี ความ

คิดเห็นต่างจากรัฐ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม และหลักสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็น พหุสังคม ทั้งจะเพิ่มระดับ ปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่อาจช่วยคลี่คลายปัญหาได้

2.3 พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของกองทัพและระบบป้องกันประเทศ ให้ทันสมัย มีความพร้อมในการรักษาอธิปไตย และผลประโยชน์ของชาติ ปลอดภัยจากการคุกคามทุกรูปแบบ และการรักษาความมั่นคงภายในโดยมุ่งระดมสรรพกำลัง จากทุกภาคส่วนทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาค และนานาชาติ โดยเฉพาะอาเซียนและ ประชาคมโลก ให้สามารถดำเนินงานร่วมกันเป็นเครือข่ายได้

2.4 เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาชาติบนหลักการที่ว่า นโยบายการต่างประเทศเป็นส่วนประกอบสำคัญของนโยบายองค์รวมทั้งหมดในการบริหาร ราชการแผ่นดิน ไม่ว่าในด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม โดยจะนำกลไกทางการทูตแบบบูรณาการ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การคุ้มครองดูแลคนไทย และผลประโยชน์ของคนไทยในต่างแดน การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา วัฒนธรรม การค้า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเปิดโลกทัศน์ให้มีลักษณะสากล เป็นต้น”

นอกจากนั้น รัฐบาลได้เน้นย้ำการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาทิ นโยบายสร้างกลยามมิตรกลับประเทศสมาชิกอาเซียน ลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน โดยมอบนโยบายให้หน่วยงานทุกภาคส่วน ขับเคลื่อนกิจกรรม การดำเนินสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านตามบริบทแห่งภารกิจ พันธกิจของหน่วยงานของตน ตามนโยบายนายกรัฐมนตรี(พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) โดยได้มีหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ นร 0505/ว 246 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2558 แจ้งว่า ในคราวการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2558 นายกรัฐมนตรีมีข้อสั่งการด้านการต่างประเทศ ให้ทุกส่วนราชการที่จะมีการประชุมหรือเจรจาจัดทำความตกลงระหว่างประเทศซึ่งเกิดขึ้นในระยะต่อไป จะต้องอยู่บนพื้นฐานใน 3 หลักการ คือ การสร้างความไว้วางใจการลดความหวาดระแวง และผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันระหว่างคู่เจรจา รวมทั้งให้เร่งรัดการดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมโดยเร็ว ทั้งนี้ ภายหลังเสร็จสิ้นการเจรจาหรือทำความตกลง ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ สร้างการรับรู้แก่ประชาชนและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สาระสำคัญของการเจรจาหรือความตกลง สรุปลดและผลกระทบที่ประเทศและประชาชนจะได้รับ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นแก่ประชาชน รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ สามารถใช้ประโยชน์จากการเจรจาหรือความตกลงนั้นได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลจึงกำชับให้หน่วยราชการ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของไทย ทั้งนี้ ให้หน่วยดำเนินการตามภารกิจราชการพันธกิจของตน ในส่วนของกระทรวงวัฒนธรรม นั้น ได้มีนโยบายในการส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศมากขึ้นในมิติต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรม และศาสนา

การทูตวัฒนธรรม เป็นประเด็นที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้นำมาเป็นยุทธศาสตร์ในการตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านประเทศ กัมพูชา สปป.ลาวและเมียนมาร์ เพราะเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ทั้งความมั่นคง เศรษฐกิจ การดำเนินการส่งเสริมการทูต

วัฒนธรรมนั้น เพื่อแสวงหาความร่วมมือทางวัฒนธรรมเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม โดยการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องเพราะจะเป็นปัจจัยอันจะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นและจะเอื้อประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์ของการทูตวัฒนธรรมและผลประโยชน์ของประเทศในภาพรวม การทูตทางวัฒนธรรมนั้นยังเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การส่งเสริมและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญพัฒนา โดยเฉพาะการสร้างสัมพันธ์กับประชาคมอาเซียน เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้เกิดประสิทธิผล เพราะประชาคมอาเซียนเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นด้วยปัญญา ซึ่งประกอบด้วย 3 ประชาคมย่อย ได้แก่ (1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (2) ประชาคมเศรษฐกิจ และ (3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม โดยในแต่ละประชาคมจะมีแผนการทำงานของตนเองเรียกว่า บลูพริ้นท์ (Blueprint) โดยภายในเนื้อหาของ Blueprint แต่ละเสาจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของประชาคมนั้น ๆ รวมถึงเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ และมาตรการเพื่อจะสร้างประชาคมสำหรับภารกิจของกระทรวงวัฒนธรรม จะอยู่ในเสาที่ 3 คือ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม และมีภารกิจ พันธกิจ เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงวัฒนธรรม และกรมการศาสนา คือ ภารกิจ พันธกิจ ด้านการการสร้างสรรค์อัตลักษณ์อาเซียน

อัตลักษณ์อาเซียน เป็นพื้นฐานด้านผลประโยชน์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป็นตัวตนร่วมกัน จารีต ค่านิยม และความเชื่อ รวมทั้งความปรารถนาในฐานะประชาคมอาเซียน อาเซียนจะส่งเสริมตระหนัก และมีค่านิยมร่วมกันในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันท่ามกลางความแตกต่างในทุกชั้นของสังคมประกอบด้วย (E1) ส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและความรู้สึกของการเป็นประชาคม (E2) การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน (E) ส่งเสริมการสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรมและ อุตสาหกรรม (E4) การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับชุมชน

การทูตวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมด้านวัฒนธรรมในกรอบกว้าง ทั้งภาษา ความคิด อุดมการณ์ ทศนคติ ประเพณี วิทยาการความรู้ การกีฬาและวิถีชีวิต¹

การทูตวัฒนธรรม (Cultural Diplomacy) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและความรู้สึกที่ดีซึ่งกันและกันระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินความสัมพันธ์ลงสู่ระดับประชาชนให้เพิ่มมากขึ้น² นอกจากการส่งเสริมการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่รู้จักและชื่นชอบแก่ชาวต่างประเทศ ตลอดจนการดำเนินโครงการสร้างความสัมพันธ์เพื่อสร้างเครือข่ายและทัศนคติที่ดีระหว่างผู้บริหารของไทยกับนานาชาติประเทศ สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรมไทย เพื่อหล่อหลอมให้บุคคลที่จะต้องเติบโตเป็นอนาคตและกำลังสำคัญของต่างประเทศมีความใกล้ชิด ผูกพัน เข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยอย่างถูกต้อง และมีทัศนคติที่ดีต่อคนไทยและประเทศไทยติดตัวไปในระยะยาวและส่งเสริมให้การดำเนินนโยบายการทูตวัฒนธรรมของรัฐบาลไปสู่ระดับประชาชนได้อย่างแท้จริง

¹ กระทรวงการต่างประเทศ, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

² เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ

สำหรับการดำเนินงานการทูตวัฒนธรรมนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามนโยบายและยุทธศาสตร์การทูตวัฒนธรรม เราควรทำความเข้าใจบริบทของวัฒนธรรมให้ชัดเจน เพื่อประสิทธิผลของการดำเนินงานโดยเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่ความหมายของวัฒนธรรม คำว่าวัฒนธรรมนั้นมีความหมายหลากหลาย ดังนี้ (1) วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม (2) วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของมนุษย์โดยส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียนรู้กันได้และเอาอย่างกันได้ (3) วัฒนธรรม คือ สิ่งที่เป็นผลผลิตของส่วนรวม ที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนผู้เป็นบรรพบุรุษโดยรับช่วงกันมาเป็นประเพณี (4) วัฒนธรรมคือความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติ หรือการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ส่วนรวม ที่ปรากฏเป็นแบบเดียวกัน เช่น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ และประเพณี เป็นต้น (5) วัฒนธรรม คือ มรดกของสังคม ที่สังคมรับรักษาให้เจริญงอกงาม และถ่ายทอดเป็นมรดกสืบ ๆ ไป³ โดยสรุป วัฒนธรรมหมายถึง ทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์รวมถึงภาษา เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สังคมยอมรับ สถาบันต่าง ๆ มาตรฐานต่าง ๆ แนวคิดอุดมคติ วัฒนธรรมเป็นมรดกสังคมที่รับช่วงสืบกันมาโดยลำดับ นอกจากนั้นวัฒนธรรมยังรวมสิ่งที่มนุษย์ได้รังสรรค์ขึ้น เป็นต้นว่า ปรัชญา วรรณกรรม ศิลปกรรม ศิลปะการแสดง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และรวมถึงคตินิยม คือ หลักดำเนินชีวิต เริ่มต้นจากเป็นหลักความคิดแล้วยึดมั่นเป็นหลักปฏิบัติเป็นฐานมั่นคงในการพัฒนาชีวิตให้เจริญ ซึ่งรวมถึงหลักธรรมสำคัญที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเรื่องโอวาทปาฏิโมกข์ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในวินัยสาขบูชา เพราะเป็นพุทธจริยาและคำสอนที่ควรแก่การยึดถือและน้อมนำมาปฏิบัติเพื่อความเจริญของชีวิต เช่น การละชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ อีกทั้งวัฒนธรรมที่เรียกว่า เนติธรรม คือ วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งจารีตประเพณีที่ยอมรับกันว่าสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามกรอบของวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา จะเน้นการบ่มเพาะวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นเป้าที่พึงประสงค์สูงสุดของปุถุชนในระดับศีลธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านของจังหวัดชายแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ผ่านกลไกการทูตวัฒนธรรม และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.2.2 เพื่อเสนอรูปแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดำเนินการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งฝั่งไทยและฝั่งประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์ 3 จังหวัด คือ จังหวัดตาก สระแก้ว หนองคาย ที่เป็นตัวแทนในการแสดงรูปแบบที่เชื่อมโยงภาควัฒนธรรม เขมร ลาว และเมียนมาร์ผสมผสานวัฒนธรรมล้านนา

³ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, หนังสือแนะนำองค์กร

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

1) ศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งฝั่งไทยและฝั่งประเทศ กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์ 3 จังหวัด คือ จังหวัดตาก สระแก้ว หนองคาย เพื่อเป็นตัวแทนในการแสดงรูปแบบที่เชื่อมโยงภาควัฒนธรรม เขมร ลาว และเมียนมาร์ ผสมผสานวัฒนธรรมล้านนา ที่ได้ทำกิจกรรมข้างต้นให้สำเร็จซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงแล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของการดำเนินงาน “การทูตวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน”

2) พื้นที่การศึกษา (1) จังหวัดสระแก้ว: “เทศกาลมาฆบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีประเทศเพื่อนบ้านในมิติพระพุทธศาสนา” (2) จังหวัดตาก: “เทศกาลวิสาขบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีประเทศเพื่อนบ้าน” (3) จังหวัดหนองคาย: “เทศกาลอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรีในมิติพระพุทธศาสนา”

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา

1) การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยวิธีรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการศึกษา 3 วิธี คือ

(1) ศึกษาเอกสารและการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โครงการและรายงานสรุปประเมินผลการดำเนินโครงการของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่รายงานผลให้กรมการศาสนาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(2) สัมภาษณ์วัฒนธรรมจังหวัด 3 คนคือวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย วัฒนธรรมจังหวัดตาก และวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว

(3) การประชุมปรึกษาหารือคณะทำงานการจัดงานกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน (ปี พ.ศ. 2557–2560)

2) การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย CIPP Model ของดาเนียล เอ. สตฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) เพราะเป็นวิชาการทางการประเมินผลที่ได้รับการยอมรับในสังคมสากล

1.3.3 ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ทฤษฎีการประเมินผลแบบ CIPP Model) ของดาเนียล เอ. สตฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam)

แผนภูมิที่ 1 การประเมินผลแบบ CIPP Model ของดาเนียล เอล. สตัฟเฟิลบีม (Danial L. Stufflebeam)

แนวคิด การประเมินผลของ Danial L. Stufflebeam ตามหลักของ CIPP Model⁴ คือมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ โดยใช้องค์ประกอบการประเมินผล 4 ประเภท คือ

1) การประเมินผลด้านบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation-C) บริบท (Context) สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการการผลิต หรือการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น กฎหมาย สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งบริบทเหล่านี้จะเอื้อให้การดำเนินงานนั้น หรือขีดขวางการดำเนินงานนั้นเพียงไร การจัดการควบคุมบริบทต่าง ๆ ให้ได้ก็จะเป็นปัจจัยความสำเร็จของงานอย่างหนึ่งหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์เป้าหมายการเตรียมการก่อนการดำเนินการ (การเตรียมการภายใน)

2) ปัจจัยนำเข้า (Input-I) เป็นการควบคุมคุณภาพของปัจจัยนำเข้าให้เพียงพอและมีคุณภาพ โดยแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม เชื่อว่าหากมีการจัดการให้ตัวป้อน หรือปัจจัยนำเข้า มีเพียงพอและมีคุณภาพ จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลของงานบุคลากร ใบบ้าง อย่างละกี่คน วัสดุ อุปกรณ์ อะไรบ้าง จำนวนเท่าใด เครื่องมือเครื่องใช้ อะไรบ้าง จำนวนเท่าใด อาคารสถานที่ ที่ไหน ระบุให้ชัดเจน งบประมาณ จากแหล่งไหน จำแนกตามหมวดการใช้จ่าย แต่ละหมวดจำนวนเท่าไร

3) กระบวนการดำเนินการ กระบวนการ (Process-P) เป็นการดำเนินงานตาม ขั้นตอนต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผน หรือทำให้เกิดการผลิต ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีการป้อนปัจจัยนำเข้าที่ดี แต่ว่าหากกระบวนการผลิตไม่เป็นไปตามขั้นตอน ขาดคุณภาพ หรือไม่เหมาะสมก็ไม่สามารถจะควบคุมให้เกิดผลงานที่ดีออกมาได้กระบวนการดำเนินการ ตั้งแต่ก่อนดำเนินการ ตามลำดับก่อนหลัง ทุกขั้นตอนการนิเทศ กำกับและติดตามประเมินผล

⁴ www.google.com

4) ผลผลิต (Product-P) หรือผลิตภัณฑ์ที่ออกมาจากกระบวนการผลิต ซึ่งผลนี้เป็นสิ่งที่คาดหวังจากการส่งตัวป้อน และดำเนินการผลิต ผลผลิตนี้จะแสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.4 สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานการทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มเป้าหมายให้แน่นแฟ้นมากขึ้น และเชื่อมโยงผลประโยชน์ ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความร่วมมือด้านต่าง ๆ แบบยั่งยืน

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

1.5.1 รูปแบบการดำเนินงานตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนในการแสดงรูปแบบการจัดงานที่เชื่อมโยงภาควัฒนธรรม เขมร ลาว และเมียนมาร์ผสมผสานวัฒนธรรมล้านนา เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน “การทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน” และถอดบทเรียนเพื่อการดำเนินงานการส่งเสริมการทูตวัฒนธรรมในระยะต่อไป

1.5.2 ผลกระทบเชิงบวกด้านการดำเนินงานการทูตวัฒนธรรมในมิติพระพุทธศาสนาเพื่อความสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกันโดยใช้กระบวนการการทูตทางวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์ และอาศัยวัฒนธรรม มรดกร่วมทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

1.6 นิยามศัพท์

การทูตวัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยใช้มิติวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา

กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง กิจกรรม “เทศกาลมาฆบูชา วิสาขบูชา อัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน”

จังหวัดชายแดนไทย หมายถึง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย ตาก สระแก้ว ตราด สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี มุกดาหาร หนองคาย บึงกาฬ เลย นครพนม

หน่วยงานทุกภาคส่วนของไทย หมายถึง หน่วยงานทั้งราชการ ภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันทางสังคม ประชาชนไทย

องค์กรทางศาสนาต่างประเทศ หมายถึง องค์กรทางศาสนา คณะสงฆ์ จากประเทศ กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมียนมาร์

หน่วยงานทุกภาคส่วนประเทศเพื่อนบ้าน หมายถึง หน่วยงานทั้งราชการ ภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันทางสังคม ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านคือไทย กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์

ประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน หมายถึง ประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมียนมาร์

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงาน “การทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน” โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี ดังนี้

2.1.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทูต และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2.1.1.1 ทฤษฎีความสัมพันธ์ต่างประเทศ

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ก้าวทันโลกปัจจุบัน และเพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกันกับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะต่อประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หมายถึง การแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นข้ามเขตพรมแดนของรัฐ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยรัฐหรือตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งส่งผลถึงความร่วมมือหรือความขัดแย้งระหว่างประเทศต่าง ๆ ในโลก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสังคม ซึ่งเกิดขึ้นข้ามขอบเขตของกลุ่มสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ

2) ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือการแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นข้ามเขตพรมแดนของรัฐดังที่กล่าวข้างต้นนั้นอาจมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้ (1) ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาจกระทำอย่างเป็นทางการโดยรัฐ เช่นการประชุมสุดยอด เป็นต้น (2) ความสัมพันธ์ในลักษณะร่วมมือหรือขัดแย้ง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น หากไม่ร่วมมือก็ขัดแย้ง ความสัมพันธ์ในลักษณะขัดแย้ง เช่น สงคราม การแทรกแซงบ่อนทำลาย ส่วนความร่วมมือ ได้แก่ การกระชับความสัมพันธ์ทางการทูต การร่วมเป็นพันธมิตร การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและวัฒนธรรม เป็นต้น

3) ขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีขอบเขตที่ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ (1) ความสัมพันธ์ทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมข้ามพรมแดนเพื่อมีอิทธิพลหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดจนการตัดสินใจขององค์การหรือรัฐบาลต่างประเทศ เช่นการดำเนินการทางการทูต การทหาร การแสวงหาพันธมิตร การแทรกแซงบ่อนทำลายประเทศอื่น การใช้กำลังบีบบังคับ การกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น (2) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมการแลกเปลี่ยนทรัพยากรด้านบริการหรือวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภคของผู้บริโภค (3) ความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน

ทางการศึกษา การศาสนา วัฒนธรรม การพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมข้ามขอบเขตพรมแดนของรัฐ เช่น การส่งทูตวัฒนธรรมหรือคณะนาฏศิลป์ไปแสดงในประเทศต่าง ๆ การเผยแพร่ศาสนาโดยตัวแทนทางศาสนา ของประเทศอื่นการเผยแพร่ศิลปะของประเทศหนึ่งในประเทศอื่น เป็นต้น (4) ความสัมพันธ์ทางกฎหมาย เมื่อมีการแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์ข้ามเขตพรมแดนของรัฐมากขึ้น เพื่อให้กิจกรรมดังกล่าวดำเนินไปโดยเรียบร้อยและมีระเบียบแบบแผนประเทศต่าง ๆ จึงได้กำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติที่แต่ละประเทศพึงยึดถือปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ขึ้น กฎเกณฑ์หรือระเบียบนี้อาจปรากฏในรูปข้อตกลงลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เป็นต้นว่าสนธิสัญญา/อนุสัญญากติกา/สัญญากฎบัตรความตกลง ฯลฯ (5) ความสัมพันธ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความสัมพันธ์ประเภทนี้มุ่งให้มีการแลกเปลี่ยนพัฒนาความรู้ และความช่วยเหลือทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น มีการร่วมมือค้นคว้าทดลองและวิจัย การร่วมมือกันระหว่างนักวิทยาศาสตร์หลายประเทศ เพื่อกำจัดโรคร้ายไข้เจ็บสำคัญ⁵ เช่น โรคมะเร็ง

สรุป ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีผลต่อความสงบเรียบร้อย การกินดีอยู่ดีและการพัฒนาของประชาชน รัฐ และสังคมโลกทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จึงนับว่ามีความสำคัญมีคุณค่าควรแก่การสนใจติดตามทำความเข้าใจ ทั้งโดยนักวิชาการผู้กำหนดนโยบายและประชาชนโดยทั่วไป

2.1.1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทูต

1) ความหมายของการทูต

การทูต สามารถแบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือ (1) ความหมายอย่างกว้าง หมายความว่าความคลุมถึงการต่างประเทศทั้งหมด ซึ่งรวมถึงการดำเนินการในทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งอาจไม่จำกัดเฉพาะงานของกระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น และ (2) ความหมายอย่างแคบ หมายถึง การดำเนินการโดยใช้การเจรจาและวิธีการชักจูง เพื่อที่จะให้ประเทศอื่นยอมรับทำทินโยบายของเรา เฉพาะงานของกระทรวงการต่างประเทศเป็นหลัก⁶

2) ขอบเขตของงานการทูต(ดั้งเดิม)

งานการทูต หมายถึง งานการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งมีทั้งงานในทางการเมืองเพื่อรักษาประโยชน์ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ และอื่น ๆ งานการทูตด้วยหากมีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศอยู่ด้วย เช่น ผ่านการกระชุมในทางระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยสามารถแยกงานทางการทูตที่สำคัญออกได้เป็น 4 ประการด้วยกัน ได้แก่

2.1) งานด้านการเป็นตัวแทนของประเทศ ซึ่งหมายถึง การเป็นตัวแทนของประเทศในส่วนรวม ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาติ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในทางพิธีการและทางสังคม รวมถึงงานด้านเกียรติภูมิของประเทศ ซึ่งหมายถึงการรักษาเกียรติภูมิของประเทศ หากเกียรติภูมิของประเทศถูกเข้าใจไปในทางที่ผิด ก็มีหน้าที่ต้องชี้แจงว่า เป็นอย่างไร ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญมากเนื่องจากเป็นผลโดยตรงที่ทำให้ได้รับการยอมรับนับถือและความเชื่อถือจากต่างประเทศ แต่หากมองในแง่การเมือง ผู้ที่เป็นตัวแทนมีหน้าที่ต้องอธิบายหรือทำให้ประเทศอื่นเข้าใจ

⁵ ศิริธม ภาคสุวรรณ, ความสัมพันธ์ต่างประเทศเบื้องต้น, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

⁶ อรุณ ภาณุพงศ์. บทความสื่อเล็กน้อยเกี่ยวกับทฤษฎีการทูต.

และหากเป็นไปได้ให้ประเทศนั้น ๆ สนับสนุนนโยบายหรือการดำเนินการของประเทศของเรา หากมีความขัดแย้ง ก็ต้องพยายามที่จะปกป้องหรือรักษานโยบายของประเทศของเราให้ประเทศอื่นยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นการประชุมในระดับองค์การระหว่างประเทศซึ่งมักจะเป็นการประชุมทางเทคนิค ไม่ว่าผู้แทนจะไปจากหน่วยงานใด ก็ต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนทางการทูต และเป็นตัวแทนของประเทศ ไม่ใช่แค่ทำหน้าที่แทนหน่วยงานนั้น ๆ

2.2) งานด้านการเจรจาทางการทูต เป็นหัวใจสำคัญของงานทางการทูต จนมีคำกล่าวว่า “การทูตนั้นเป็นวิทยาการและศิลปะของการเจรจา” ซึ่งการเจรจานั้น ไม่แค่เป็นเพียงการพูดจาเฉย ๆ หรือการอภิปรายโต้เถียงกัน แต่เป็นกระบวนการติดต่อระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วย การตั้งข้อเสนอของแต่ละฝ่าย และการต่อรอง หรือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ สิทธิหน้าที่และพันธกรณีบางประการ เพื่อให้บรรลุถึงความตกลง บางครั้งการเจรจาก็ไม่ได้อาศัยหลักกฎหมาย หรืออาศัยข้อควรมาเป็นเกณฑ์ แต่สิ่งสำคัญคือ การทำให้เขายอมตามเรา ไม่ว่าจะด้วยหนทางใดก็แล้วแต่ และการเจรจามีใช้ว่าทุกครั้งทุกประเทศกระทำกันเพื่อให้บรรลุการตกลงเสมอไป เพราะบางครั้งอาจหวังผลข้างเคียงอื่น (side effect) ซึ่งหมายถึง การต้องการเปิดช่องว่างในการติดต่อไว้เท่านั้นเอง หรือเพียงต้องการจะทราบเรื่องเพื่อที่ที่ต้องการรู้เรื่องบางประการเท่านั้น หรือแม้แต่การเจรจาซึ่งเป็นกลลวงเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือโลกภายนอกเห็นว่า ตนเองเป็นฝ่ายรักสงบ และผลการเจรจาหรือการปฏิเสฐานเจรจาอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือหนังสือด้วยก็ได้ หรือบางครั้งอาจมีการบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บันทึกช่วยจำ โทรเลข บันทึกภาพและเสียง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความสำคัญของการเจรจาด้วย นอกจากนี้ การเจรจามักใช้กันในกรณีที่มีการขัดแย้งกัน ต้องการความร่วมมือ ต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษจากการติดต่อที่มีอยู่แล้ว ต้องการผลประโยชน์ร่วมกัน หรือ เพื่อผลข้างเคียงซึ่งเป็นเรื่องเทคนิคเฉพาะมาก

2.3) งานด้านการข่าวสาร ซึ่งหมายถึง ต้องมีการข่าวสารเข้ามา มากกว่าการข่าวสารออก ได้แก่ การที่เราเอาข่าวในประเทศออกไปนอกประเทศซึ่งหมายถึง การประชาสัมพันธ์ประเทศ การข่าวสารยังหมายรวมถึงการหาข่าวสาร หรือใช้ข่าวสารเพื่อประกอบการกำหนดและการดำเนินนโยบาย ซึ่งเป็นอีกงานด้านการทูตที่สำคัญมาก เพราะเป็นวัตถุดิบของการดำเนินนโยบายและการตัดสินใจ

2.4) การหาข่าวที่เป็นงานการทูต แตกต่างจากการให้ข่าวสารตามหนังสือพิมพ์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต เนื่องจากผู้ที่ให้ข่าวผ่านทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต กับผู้ให้ข่าวในฐานะที่เป็นงานการทูต ย่อมมองแตกต่างกันออกไปและมีน้ำหนัที่น่าเชื่อถือแตกต่างกัน นอกจากนั้น คำว่า “ข่าว” ในแง่การทูตนั้น แบ่งได้หลายประเภท เช่น ข่าวเกี่ยวกับสภาพการณ์ ซึ่งหมายถึงข้อมูลต่าง ๆ ทุก ๆ ด้านเกี่ยวกับประเทศ ข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ ๆ ของต่างประเทศ ข่าวสารประเภทสถานการณ์ซึ่งหมายถึง ความเปลี่ยนแปลงและความเคลื่อนไหวภายในประเทศ เพื่อการประเมินความสงบและความมั่นคงประเทศประเทศรวมไปถึงการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของสถานการณ์ของตัวบุคคล โดยเอามาจากตัวบุคคลที่น่าเชื่อถือ จากสื่อมวลชน จากเอกสารที่มีการพิมพ์เผยแพร่ รวมไปถึงจากการสังเกตการณ์ด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องผ่านการรวบรวม ประเมิน วิเคราะห์ รายงานด้วยก่อนที่จะออกมาเป็นข่าวสารที่น่าเชื่อถือต่อไป

2.5) งานด้านการคุ้มครอง ปกป้องรักษา และส่งเสริมผลประโยชน์ของคนในชาติ และของประเทศในส่วนรวม ซึ่งเป็นเรื่องการคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนชาติในต่างประเทศและประโยชน์ของคนส่วนรวม เนื่องจากมีคนที่ไปอาศัยอยู่ในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีการคุ้มครองประโยชน์ของคนเหล่านั้น ซึ่งหมายถึง ประโยชน์ทั่วไปของประเทศ ประโยชน์ที่มีอยู่ตามกฎหมาย ประโยชน์ที่มีอยู่ตามสนธิสัญญา และประโยชน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) การทูตและนโยบายทางการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทย ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของกระทรวงไว้ว่า “เป็นองค์กรนำในการเสริมสร้างสถานะและบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศอย่างมีเกียรติและสมศักดิ์ศรี ทั้งทางด้านเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง ศักยภาพความเจริญทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางสังคม ตลอดจนนำโอกาสจากกระแสโลกาภิวัตน์มาสู่สังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

4) พันธกิจ

4.1) ปกป้อง รักษา และส่งเสริมสถานะและผลประโยชน์ของไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

4.2) เป็นตัวแทนรัฐบาลในการเจรจาระหว่างประเทศ

4.3) ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ นโยบาย และกลยุทธ์ด้านการต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ

4.4) สร้างนักการทูตที่มีจิตสำนึกและมีความเข้าใจสังคมไทย ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญและรอบรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวแทนในการรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของไทยในต่างประเทศ

4.5) ให้ความคุ้มครอง ส่งเสริม และดูแลสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ ตลอดจนการให้บริการแก่ประชาชนด้านการกงสุล

4.6) ให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานเชิงรุกด้านการต่างประเทศของไทยที่เป็นผลประโยชน์แห่งชาติ และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยให้ประชาคมโลกได้รับทราบ

4.7) ดำเนินงานเกี่ยวกับพิธีการ ระเบียบแบบแผน ที่สนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ

4.8) บูรณาการและประสานการดำเนินการกิจต่างประเทศกับทุกภาคส่วน

4.9) ดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี⁷

⁷ กระทรวงการต่างประเทศ, วิสัยทัศน์ พันธกิจ การกิจของกระทรวงการต่างประเทศ, เผยแพร่ในเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ.

5) การทูตก้าวหน้า

การทูตก้าวหน้า หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การทูตภาคประชาชน เป็นการทูตสมัยใหม่อีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้สร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน

6) การทูตภาคประชาชน (public diplomacy หรือ people to people diplomacy)

เป็นรูปแบบหนึ่งของการเจรจาเพื่อการสร้างสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างประเทศซึ่งเน้นการสื่อสารกับภาคประชาชนในอีกประเทศหนึ่งหรือทั่วโลก เน้นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐผ่านสื่อสาธารณะ องค์กรเอกชน พรรคการเมือง บริษัท ตัวแทนการค้า สหภาพแรงงาน สถาบันการศึกษา องค์กรทางศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งบุคคลที่มีอิทธิพล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศ ดังนั้น การทูตภาคประชาชนจึงเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐให้การสนับสนุนหรือไม่ก็ได้

แนวคิดการทูตภาคประชาชนเน้น “นโยบายต่างประเทศที่ยึดติดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (population-centric foreign affairs)” ซึ่งถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยในปี 2556 มีนโยบายที่จะเพิ่มบทบาทของการทูตภาคประชาชนให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาค โดยการดึงเอาภาคประชาชน ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศผ่านประชาชนของประเทศเหล่านั้น เพื่อเสริมสร้างการทูตแบบทางการ เช่น การส่งทูตกีฬา ทูตวัฒนธรรม หรือดนตรี ไปแสดงตามประเทศต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปความหมายของการทูต : การนิยามความหมายของการทูตและการให้ขอบเขตของงานด้านการทูตในปัจจุบัน นับว่าเป็นปัญหาที่ค่อนข้างยากและซับซ้อนพอสมควร เนื่องจาก หากมองการทูตให้แคบมากเกินไปถึงขนาดการทูตแบบดั้งเดิมเท่านั้นว่าเป็นการทูต ก็อาจเกิดปัญหาในเรื่องของระบบว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์อย่างในปัจจุบันได้ ซึ่งอาจส่งผลให้ประเทศล้าหลัง แต่ทั้งนี้ จะให้มองเกินไปมากนักถึงขนาดที่ว่า ทุกอย่างที่เป็นเรื่องของการเจรจาเป็นเรื่องการทางการทูตเสมอไป ก็อาจจะทำให้เรื่องของการทูตไม่มีขอบเขตและอาจไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างคำว่า “การทูต” และ “การเจรจา” ออกจากกันได้

2.1.2 แนวคิดทฤษฎีว่าด้วย Soft Power (อำนาจไร้แรงบีบคั้น)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงให้ความหมายของซอฟต์แวร์ เพาเวอร์ ไว้ว่า “ซอฟต์แวร์ เพาเวอร์ มีความหมายในเชิงการทูตว่า “อำนาจในการโน้มน้าว” ซึ่งไม่ใช่อำนาจความรุนแรงทางทหารแต่อย่างใด แต่เป็นอำนาจในเชิงวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้เพื่อดึงดูดอีกฝ่ายให้สนใจ-เข้าหา” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสนพระทัยประเด็น ซอฟต์แวร์ เพาเวอร์ ทรงกล่าวว่า ซอฟต์แวร์ เพาเวอร์ ไม่ใช่อำนาจที่ได้จากการทำสงคราม แต่เป็นอำนาจเชิงบวกที่ทำให้ผู้อื่นยอมรับ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงยกตัวอย่างซอฟต์แวร์ เพาเวอร์ ว่ามีด้วยกันหลายอย่าง เช่น ภาษาอังกฤษ ที่คนทั่วโลกใช้เป็นภาษากลางในการสื่อสาร ตอนที่สหรัฐส่งยานอพอลโล 11 ขึ้นสู่อวกาศ ทำให้คนทั่วโลกรวมทั้งคนไทยตื่นเต้น หรือ

การเดินร่ำ ดนตรี ภาพยนตร์ ความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะเรียกว่าเป็น ซอฟท์ พาวเวอร์ ก็ได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ตรีสว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์สึนามิ ได้มีโอกาสลงพื้นที่ ประสบเหตุ ได้เห็นชาวอเมริกันหลายคนช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างเต็มที่ ซึ่งคนในพื้นที่จะบอกว่า “ฝรั่งใจดี” เพราะฉะนั้นผู้ใช้ ซอฟท์ พาวเวอร์ จึงเป็นได้ทั้งรัฐบาลและประชาชน

เอริก จี. จอห์น ทูตสหรัฐ แสดงความเห็นเรื่องซอฟท์ พาวเวอร์ ว่าเป็นการนำเสนอ ความคิดของสหรัฐให้ประเทศอื่นได้พิจารณา ไม่ใช่การบีบบังคับให้ต้องเชื่อหรือทำตาม “มีศิลปินแจ๊ส ชาวอเมริกันไปเล่นดนตรีแจ๊สให้คนทั่วโลกฟัง คนก็เริ่มคิดถึงดนตรีแจ๊ส และคิดถึงบริบททาง วัฒนธรรมแล้วว่าจะอะไรทำให้เกิดดนตรีแจ๊สขึ้น...นี่คือส่วนหนึ่งของซอฟท์ พาวเวอร์” ทูตสหรัฐบอก แล้วพูดถึงความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐ เรื่องการศึกษาว่า ขณะนี้มีนักเรียนต่างชาติราว 600,000 คน ในสหรัฐ จำนวนนี้มีนักเรียนไทยอยู่ประมาณ 9,000 คน ไม่นับนักเรียนไทยที่ไปประเภท “เวิร์ก แอนด์ ทราเวล” อีกหลายพันคน ส่งให้ไทยอยู่ในอันดับ 9 จากทั่วโลกที่ส่งประชากรไปศึกษาต่อใน สหรัฐ ซึ่งสหรัฐหวังว่าจะมีนักเรียนไทยเพิ่มมากขึ้น “ตอนนี้มีชาวอเมริกันสนใจประเทศไทย และไป ลงเรียนหลักสูตรเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาหรือไทยศึกษาในมหาวิทยาลัยในสหรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นซอฟท์ พาวเวอร์ ทางหนึ่งที่ทำให้คนอเมริกันสนใจอะไรที่เป็นไทย” ทูตสหรัฐปิดท้าย

เจมส์ เอ็ม. ลินด์ซีย์ ผู้อำนวยการ “โรเบิร์ต เอส. สเตราสส์ เซ็นเตอร์ ฟอว์ อินเตอร์ เนชั่นแนล ซีเคียวริตี้ แอนด์ ลอว์” มหาวิทยาลัยเท็กซัสแห่งออสติน ผู้สันักตรณักระบวนกรวาง นโยบายต่างประเทศของอเมริกา แสดงความเห็นตรงจากรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ว่าเหตุการณ์สึนามิ ที่สหรัฐให้ความช่วยเหลือหลายประเทศที่ประสบภัย เช่น ไทย อินโดนีเซีย ฯลฯ ทำให้ชาวอินโดนีเซีย เปลี่ยนความคิดที่มีต่อสหรัฐ ส่งผลต่อความร่วมมืออันดีระหว่างสหรัฐกับอินโดนีเซีย ความช่วยเหลือที่ สหรัฐให้กับอินโดนีเซียจึงเป็น ซอฟท์ พาวเวอร์ อย่างหนึ่ง⁸

2.1.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทูตวัฒนธรรม

2.1.3.1 การทูตวัฒนธรรม

หมายถึง กิจกรรมด้านวัฒนธรรมในกรอบกว้าง ทั้งภาษา ความคิด อุดมการณ์ ทัศนคติ ประเพณี วิทยาการความรู้ กีฬาและวิถีชีวิต ทั้งนี้เพื่อใช้สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือ สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยใช้แนวทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในลักษณะซึมลึกเพื่อให้เข้าถึงประชาชน⁹

แนวคิดการทูตวัฒนธรรม: นัยตามความหมายของวิกิมีเดียให้ความหมายคำว่า “การทูตวัฒนธรรม”ว่า Cultural diplomacy a type of public diplomacy and soft power that includes the “exchange of ideas, information, art and other aspects of culture among nations and their peoples in order to foster mutual understanding”. The purpose of cultural diplomacy is for the people of a foreign nation to develop an understanding of the nation's ideals and institutions in an effort to build broad

⁸ สุทธาสินี จิตรกรกรมไทย, สมเด็จพระเทพรัตนฯ กับ"ซอฟท์ พาวเวอร์" เมื่อผู้นำสหรัฐ ชื่อ "บารัค โอบามา", บทความอิเล็กทรอนิกส์.

⁹ สื่ออิเล็กทรอนิกส์.

support for economic and political goals. In essence “cultural diplomacy reveals the soul of a nation”, which in turn creates influence. Though often overlooked, cultural diplomacy can and does play an important role in achieving national security aims.¹⁰

2.1.3.2 บทบาทการทูตวัฒนธรรมของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเกิดจากการสั่งสม สืบทอด ปรับปรนและพัฒนาต่อเนื่องกันมานานนับตั้งแต่สถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานีถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ความตึงเครียดทางการเมืองและเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้สังคมโลกแตกเป็นหลายขั้ว งานวัฒนธรรมจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น เพราะไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา เนื่องจากการยอมรับด้วยความสมัครใจและเต็มใจ

ในสภาวะการณ์ของสังคมโลกปัจจุบัน หลายประเทศกำลังใช้แผนเชิงรุกทางการทูตวัฒนธรรม และสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เนื้อหาของกิจกรรมทางวัฒนธรรมก็ขยายขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมทั้งด้านศิลปะ บันเทิง ภาษา วรรณกรรม เทคโนโลยี การศึกษา ฯลฯ

การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน ไทยได้มีความคิดและนโยบายในการดำเนินงานเชิงรุกทางวัฒนธรรมโดยมอบหมายให้ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมศิลปากร กรมการศาสนา ฯลฯ ดำเนินสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับนานาชาติและประเทศเพื่อนบ้าน

2.1.3.3 งานทูตวัฒนธรรม

หมายถึง การกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งทูตวัฒนธรรมปฏิบัติอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะรวมถึงงานที่เกี่ยวกับการศึกษา ภาษา ศาสนา ศิลปะขนบธรรมเนียม ประเพณี การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม และการเป็นผู้แทนทางวัฒนธรรมของประเทศ¹¹

ภารกิจหลักของทูตวัฒนธรรม เช่น การเผยแพร่วัฒนธรรมในต่างประเทศ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ การเป็นผู้แทนทางวัฒนธรรมของประเทศ การรวบรวมข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องและแก้ไขภาพลักษณ์ของประเทศ เป็นต้น¹²

2.1.3.4 ทูตวัฒนธรรม

หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐ ให้รับผิดชอบการดำเนินงานทูตวัฒนธรรมในต่างประเทศ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวอาจจะเป็นข้าราชการของรัฐหรือไม่ก็ได้ และจะมี

¹⁰ www.google.com, วิกีมีเดีย

¹¹ ฉันทนา จันท์บรรจง, บทบาททูตวัฒนธรรมต่างประเทศในประเทศไทย และแนวทางการดำเนินงานทูตวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ, (2542).

¹² เรื่องเดียวกัน, (2542), บทคัดย่อ.

สถานภาพทางวัฒนธรรมหรือไม่ก็ได้ แต่จะสังกัดอยู่ในกระทรวงการต่างประเทศโดยตรง หรืออยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการต่างประเทศ¹³

มิลตัน ซี. คัมมิง (Milton C. Cumming) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกา ได้ให้คำนิยามของการทูตวัฒนธรรมไว้ว่า “การทูตวัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด ข้อมูล ค่านิยม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต โดยใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่วัฒนธรรมและเอกลักษณ์อันดีงามในทุก ๆ ด้าน เช่น ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี กีฬา ภาพยนตร์ อาหาร การศึกษา ศาสนา เป็นต้น เพื่อสร้างเครือข่าย พันธมิตรและการเข้าสู่ประชาชนในทุกกระดับ ซึ่งแนบเนียนมากกว่าการดำเนินการมิติอื่น ๆ “

2.1.3.5 ยุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศของไทย

ได้วางยุทธศาสตร์ “การทูตวัฒนธรรม” เพื่อปกป้องคุ้มครอง รักษาประโยชน์ของชาติในด้านต่าง ๆ ทั้งความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม และกำหนดยุทธศาสตร์เชิงปฏิบัติการต่อกลุ่มประเทศเป้าหมาย ดังนี้

- 1) ประเทศเพื่อนบ้าน ดำเนินการสร้างควมไว้วางใจ ลดความหวาดระแวง เน้นการการใช้วัฒนธรรมเป็นกลไก
- 2) ประเทศคู่ค้าลงทุน ใช้วัฒนธรรมเป็นกลไกเสริมสร้างยุทธศาสตร์การเศรษฐกิจของประเทศ
- 3) ประเทศตลาดใหม่ ใช้กลยุทธ์ทางวัฒนธรรมเป็นกลไกในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของไทย สร้างมิตรไมตรีที่ดีต่อประเทศต่าง ๆ¹⁴

การสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ และประเทศเพื่อนบ้าน การทูตวัฒนธรรม ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและความรู้สึกที่ดีซึ่งกันและกันระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินความสัมพันธ์ลงสู่ระดับประชาชนให้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การส่งเสริมการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่รู้จักและชื่นชอบแก่ชาวต่างประเทศแล้ว กระทรวงการต่างประเทศยังได้สร้างความเข้าใจอันดีในระดับประชาชนด้วยวิธีการและกลยุทธ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านเพื่อหล่อหลอมให้บุคคลที่จะต้องเติบโตเป็นอนาคตและกำลังสำคัญของต่างประเทศมีความใกล้ชิด ผูกพัน เข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยอย่างถูกต้อง และมีทัศนคติที่ดีต่อคนไทยและประเทศไทยติดตัวไปในระยะยาวและส่งเสริมให้การดำเนินนโยบายการทูตวัฒนธรรมของรัฐบาลไปสู่ระดับประชาชนทุกระดับ

¹³ เรื่องเดียวกัน, (2542), บทคัดย่อ.

¹⁴ ภรณ์ย โขติกันตะ, การใช้มิติการทูตเชิงวัฒนธรรมในการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของไทยในต่างประเทศ:กรณีศึกษาการจัดเทศกาลวัฒนธรรมไทยในฝรั่งเศส, (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4, 2555).

2.1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

2.1.4.1 ความหมายของวัฒนธรรม:

นักวิชาการด้านวัฒนธรรม ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ดังนี้

วัฒนธรรม คือ ผลรวมของทุกสิ่งซึ่งเป็นความเจริญงอกงามที่สังคมนั้น ๆ ได้ทำได้ หรือได้สั่งสมไว้มากจนถึงบัดนี้

วัฒนธรรม คือ ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะและพุทธิปัญญาทุกแขนง

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีตกทอดมาจากบรรพบุรุษ¹⁵

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้นิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้ 4 นัย ดังนี้ (1) สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ (2) วิถีชีวิตของหมู่คณะ (3) ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน (4) พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่ของตน

หนังสือแนะนำสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2536) ได้ให้ความหมาย ของวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับ และปฏิบัติร่วมกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ”¹⁶

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ในคราวแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา ในวาระครบรอบ 100 ปี ของพระยาอนุนานราชชน ไว้ว่า (1) วัฒนธรรม เป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ (2) วัฒนธรรม เป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไปตลอดจนเป็นเครื่องวัดระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้น ๆ¹⁷

2.1.4.2 พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ

1) พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2485 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “วัฒนธรรม” หมายความว่า ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรม อันดีของประชาชน

2) “วัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2553 ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สั่งสม ปลูกฝังสืบทอดเรียนรู้ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติและยั่งยืน”

¹⁵ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, (2536), หน้า 6,

¹⁶ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, (2536), หน้า 9,

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, (2536), หน้า 7

2.1.4.3 ความสำคัญของวัฒนธรรม

- 1) เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัย 4 ในการครองชีพ
- 2) เพื่อความเรียบร้อยของสังคม ได้แก่ การปกครอง
- 3) เพื่อผลทางจิตใจ ได้แก่ ศาสนา
- 4) เพื่อความสดชื่นในชีวิต ได้แก่ สุนทรียภาพ
- 5) เพื่อการสื่อสารความรู้ ได้แก่ การศึกษา¹⁸

2.1.4.4 ประเภทของวัฒนธรรม

มีสองแนวคิด คือ แนวคิดทางด้านสังคมวิทยาและแนวคิดตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ดังนี้

- 1) แนวคิดทางด้านสังคมวิทยา มี 2 ประเภท คือ

1.1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) เช่น อาคารบ้านเรือน อาหาร ยารักษาโรค

1.2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ (Non-Material Culture) เช่น ภาษา ความคิด ถ้อยคำพูด ประเพณี ความเชื่อ

2) แนวคิดตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 มี 4 ประเภท

2.1) คติธรรม (Moral Culture) เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความเสียสละ ความรักใคร่

2.2) เนติธรรม (Legal Culture) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบในสังคม

2.3) วัตถุธรรม (Material Culture) เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน บ้านเรือน โบราณสถาน โบราณวัตถุ

2.4) สหธรรม (Social Culture) เช่น มารยาทในการรับแขก มารยาทในการไปงานมงคล งานศพ การเดินทาง การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ เป็นต้น

องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ หรือวัฒนธรรมชนิดที่มีรูปลักษณะ (tangible culture) หรือ Material Culture : รูปธรรม หรือ วัตถุธรรม (2) วัฒนธรรมที่สัมผัส ไม่ได้ หรือวัฒนธรรมชนิดที่ไม่มีรูปลักษณะ (intangible culture) หรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ เช่น สถาบันทางสังคม ค่านิยม ภาษา ฯลฯ หรือ Non-material Culture : นามธรรม เช่น สถาบันทางสังคม ค่านิยม ภาษา ฯลฯ แบ่งเป็น (1) คติธรรม เกี่ยวข้องกับคุณงามความดี จิตใจหรือคุณธรรม ในชีวิต (2) เนติธรรม เกี่ยวกับประเพณี และกฎหมาย (3) สหธรรม เกี่ยวข้องกับมารยาทในการอยู่ร่วมกันในสังคม

การจำแนกประเภทของวัฒนธรรมแบบอื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดโดยองค์การยูเนสโก ณ กรุงเวนิส ปี พ.ศ. 2413 แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังนี้

¹⁸ สื่ออิเล็กทรอนิกส์, www.google.com

1) สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มายา ในสังคม การปกครอง กฎหมาย ฯลฯ

2) สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ฯลฯ

3) สาขาการช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน เครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ การประดิษฐ์ เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

4) สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า การแต่งงาน บ้าน ยา การดูแลเด็ก ครอบครัว การรู้จักประกอบอาชีพช่วยเหลือผู้อื่นใน ครอบครัว ฯลฯ

5) สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบ สวมมือ กระบี่ กระบอง กีฬาพื้นบ้าน ฯลฯ

นอกจากนี้กระทรวงวัฒนธรรมยังมีการจำแนกวัฒนธรรมในรูปแบบอื่น (กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) ได้แก่ (1) รูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นมรดก (heritage culture) (2) วัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต (living culture) (3) วัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ (creative culture)

2.2 สรุปกรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านของจังหวัดชายแดนที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ผ่านกลไกการทูตวัฒนธรรมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเสนอรูปแบบตัวอย่างการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้กรอบความคิด (1) กรอบและทฤษฎีการทูต และการทูตวัฒนธรรม (2) กรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม และ (3) กรอบแนวคิดทฤษฎี แบบซิปปโมเดล (CIPP Model) เป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้.

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง เรื่อง การทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการศึกษาการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติวัฒนธรรมและศาสนา กระบวนการดำเนินการดำเนินงานของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และการดำเนินงานของจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยราชการในส่วนภูมิภาคของกระทรวงวัฒนธรรม พร้อมศึกษากรณีตัวอย่างของจังหวัดสามจังหวัด คือ จังหวัดสระแก้ว หนองคาย และตาก ในฐานะตัวแทนวัฒนธรรม เขมร ลาวและเมียนมาร์ผสมผสานวัฒนธรรมล้านนา ทั้งนี้เพื่อให้ทราบผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบการทูตวัฒนธรรม ตามนัยทางวัฒนธรรม ทฤษฎีการทูต ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การวิจัยและการดำเนินกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านนั้นมีความจำเป็นต้องใช้องค์ประกอบหลายประการเป็นสหวิทยาการหรือการบูรณาการ ทั้งวิทยาการทางศาสนา วิทยาการทางการทูต โดยยึดหลักการตามกรอบของแนวคิดการทูตวัฒนธรรม แต่ในการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ยังคงยึดโยงกับบริบททูตวัฒนธรรม ที่จะดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมในกรอบกว้าง ทั้งภาษา ความคิด อุดมคติ อุดมการณ์ ทศนคติ ประเพณี วิทยาการความรู้ การกีฬาและวิถีชีวิต การประชาสัมพันธ์ ภาพลักษณ์ของประเทศในด้านต่าง ๆ เพื่อผลักดันงานการทูตวัฒนธรรมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเข้มแข็งและผนึกแน่นกับการทูตทางการเมือง การทูตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงและอื่น ๆ เพื่อให้มิตรประเทศเพื่อนบ้านเป็นกัลยาณมิตรต่อประเทศไทย ดังนั้นการทูตทางวัฒนธรรมในมิติศาสนาจึงมีความสำคัญ มีคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจและสันติสุขของประเทศและภูมิภาค รวมถึงสังคมโลกได้

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Description Research) ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และกลวิธีในการดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้เน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมที่มีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรี สร้างแรงจูงใจ รวมทั้งมรดกร่วมด้านต่าง ๆ ทั้งชาติพันธุ์ วัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ “ความสัมพันธ์ไมตรีอันดีของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน แบบกัลยาณมิตร” แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผลของการศึกษาวิจัยปรากฏข้อมูลที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ จึงขอนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานด้วยทฤษฎีประเมินผลคือ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม หรือ CIPP Evaluation Model ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation-C)

3.1.1 ความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศาสนาของระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์

3.1.1.1 กัมพูชา: ความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา

เมืองหลวงของอาณาจักรขอมโบราณ ถือได้ว่าเป็นเมืองยิ่งใหญ่ที่สุดเมืองหนึ่งของในยุคโบราณ ตั้งอยู่ในบริเวณสถานที่อันเป็นที่ตั้งของนครวัด-นครธมในเขตแดนประเทศกัมพูชาปัจจุบัน โดยมีขอบอาณาจักรครอบคลุมไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีหลักฐานเป็นปราสาทหินโบราณในลักษณะศิลปกรรมเดียวกันตั้งอยู่ โดยทางด้านตะวันออกจรดพื้นที่ชายฝั่งทะเลจีนใต้ของเวียดนาม ส่วนทางด้านตะวันตกสิ้นสุดบริเวณปราสาทเมืองสิงห์ในจังหวัดกาญจนบุรี ทางทิศเหนือไปจรดตอนใต้ของจีน และทางใต้ไล่เลาะตามด้ามขวานทองของไทยลงไปถึงบริเวณที่เคยถูกเรียกว่าอาณาจักรศรีวิชัย และตามประวัติศาสตร์ที่ระบุว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย เมื่อประมาณ 800 ปีเศษที่ผ่านมา ด้วยการแยกตัวเป็นอิสระ ในช่วงที่ความเข้มแข็งของอาณาจักร หรือบทบาทของขอมเริ่มจางลง ถือได้ว่า ไทยกับกัมพูชามีความสัมพันธ์กันมาก่อน และหลังจากที่ไทยจะแยกตัวออกมา ก็ยังคงมีความสัมพันธ์ในฐานะรัฐอิสระที่อยู่ติดกัน มีการกระทบกระทั่งและครอบครองดินแดนของกันและกันบ้างเป็นคราว ๆ รวมทั้งมีการเคลื่อนย้ายของคน ตำรา ความรู้ ประสบการณ์ระหว่างราชสำนักขอมกับราชสำนักไทย ลำดับมาเป็นช่วง ๆ นับแต่สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ของไทยฝ่ายกัมพูชาก็มีการย้ายราชธานีเป็นลำดับจากมหานคร (นครวัด-นครธม) ละแวก อุโตง จนท้ายสุดมาอยู่ ณ พื้นที่ที่เป็นกรุงพนมเปญ เมืองหลวงในปัจจุบัน และต้องประสบกับระบอบราชอาณาจักรให้ดำรงอยู่ได้ ท่ามกลางรัฐใหญ่ที่กระหนาบอยู่ 2 ข้าง ข้างตะวันตก คือ ไทย และข้างตะวันออก คือ เวียดนาม จนมาสิ้นสุดเมื่อสูญเสียเอกราชเข้าอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2406 ทั้งนี้ จากการเปลี่ยนแปลงในอดีตที่มีต่อเนื่องมาตลอด แม้กระทั่งหลังจากกัมพูชาได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2493 ประเทศนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายประการ ประเทศไทยในฐานะประเทศข้างเคียง ย่อมได้รับผลกระทบ หรือมีส่วนร่วมและถูกกล่าวถึงในทางใดทางหนึ่งไม่มากนัก

1) ความสัมพันธ์สมัยก่อนจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์

นับแต่ไทยแยกตัวจากขอม ต่อเนื่องมาจนถึงปลายกรุงศรีอยุธยา สองชาตินี้ได้ติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้า ความรู้ ประเพณี วัฒนธรรม และประสบการณ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด และยังคงส่งผลให้ปัจจุบันประเพณี ภาษา และวัฒนธรรมของไทยกัมพูชาจะคล้ายกันมาก ในอดีต บางครั้งบางเวลาสองชาตินี้ก็มีการกระทบกระทั่งกันบ้าง ตามที่กษัตริย์ของแต่ละฝ่ายเห็นโอกาสที่จะแผ่ขยายพระราชอำนาจด้วยไม่มีหลักเขตแดนเช่นในปัจจุบัน

2) ความสัมพันธ์ทางการทูต

ราชอาณาจักรไทย และราชอาณาจักรกัมพูชา ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2493 ถือเป็นการยอมรับอธิปไตยและความเป็นประเทศของแต่ละฝ่ายว่า ต่างเป็นรัฐเอกราชที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาเขตแดนที่ยังขาดเส้นแบ่งเขตที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับอย่างชัดเจนและชัดเจน ได้นำมาซึ่งการโต้แย้งและพิพาทกันเป็นครั้งคราวในเวลาต่อมา กรณีที่ใหญ่และถือเป็นบทเรียนที่สำคัญมากสำหรับ

ทั้งสองประเทศคือ ในปี พ.ศ. 2502 กัมพูชาฟ้องต่อศาลโลกกรณี ปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งท้ายสุดแม้ศาลโลกได้ตัดสินเมื่อ พ.ศ. 2505 ว่า เขาพระวิหารเป็นของกัมพูชา และฝ่ายไทยก็ยอมรับในคำตัดสินนั้น แต่คำวินิจฉัยก็ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนถึงการแก้ไขปัญหาในเรื่องเขตแดนไว้ด้วย ทำให้ปัญหาเขตแดนยังคงค้าง และคงจะต้องใช้เวลาอีกพอสมควร

3.1.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1) ความสัมพันธ์ด้านการเมืองและความมั่นคง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ไทย-ลาว อยู่ในระดับดีมาก ดำเนินไปอย่างราบรื่น ใกล้ชิดบนพื้นฐานของการเคารพซึ่งกันและกันและผลประโยชน์ร่วมกัน และมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยเกื้อกูล ได้แก่ ความใกล้ชิดทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ส่วนการเมือง กลไกความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและลาวมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการอำนวยความสะดวกด้านการสัญจรของประชาชน เช่นการตรวจลงตรา กระบวนการต่างประเทศ ได้อำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมกับนโยบายของรัฐไทย ส่วนกระทรวงคมนาคม ก็ได้ดำเนินการสร้างพื้นฐานเพื่อประโยชน์ของไทย-ลาว อย่างเหมาะสมเช่นกัน การค้า การค้าไทย-ลาวมีมูลค่าเพิ่มขึ้นมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง ในปี 2558 ไทยเป็นคู่ค้าลำดับที่ 1 ของลาว ขณะที่ลาวเป็นคู่ค้าลำดับที่ 20 ของไทย การลงทุน ไทยเป็นนักลงทุนต่างชาติอันดับ 3 ในลาว รองจากจีนและเวียดนาม

2) ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1) การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับ สปป.ลาว ในลำดับแรก โดยเฉพาะโครงการพัฒนาใน 3 สาขาหลัก ได้แก่ การเกษตร การศึกษา และสาธารณสุข โดยคำนึงถึงความต้องการและขีดความสามารถและความพร้อมของแต่ละฝ่าย

2.2) โครงการพระราชดำริ

ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตประชาชน ใน สปป.ลาว ส่วนหนึ่งดำเนินไปภายใต้โครงการพระราชดำริ อาทิ โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว (หลัก 22) หรือโครงการส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนวัฒนธรรมเด็กกำพร้า (หลัก 67) ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากนี้ ยังมีโครงการ แปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นโครงการภายใต้โครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมูลนิธิ ชัยพัฒนากับมหาวิทยาลัยจำปาสัก และโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร (หนองเต่า) บ้านโพนสิม เมืองไกสอนพรมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต

2.3) โครงการโรงเรียนเพื่อนมิตรไทย-ลาว

มีโรงเรียนเพื่อนมิตรแล้ว 10 โรงเรียน โดยกระทรวงการต่างประเทศ ได้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนที่โรงเรียนในแขวงชายแดนไทย-ลาว ปีละ 2 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนการก่อสร้างอาคารหรือปรับปรุงอาคารเรียนในพื้นที่ห่างไกลจากนครหลวงหรือเมืองเอกของลาว ในปี 2559 กระทรวงการต่างประเทศให้การสนับสนุนการก่อสร้างอาคารเรียนโรงเรียนประถมสมบูรณ์บ้านหนองบง เมืองละมาม แขวงเซกอง

2.4) การอัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทาน

กระทรวงการต่างประเทศได้อัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายยังวัดใน สปป.ลาว นับตั้งแต่ปี 2538 อย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2558 ได้มีการทอดถวายที่วัดสีมุงคุน เมืองสาละวัน แขวงสาละวัน เป็นต้น

2.5) การเยือนและกิจกรรมของพระราชวงศ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ทรงนำข้าราชการและนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทัศนศึกษา สปป.ลาว (นครหลวงเวียงจันทน์และแขวงหลวงพระบาง) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2558 ในฐานะพระอาจารย์เป็นครั้งแรกซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้แน่นแฟ้น และวางรากฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลาวให้แก่บุคลากรกองทัพไทยในระยะยาว และล่าสุด ได้เสด็จฯ เยือนนครหลวงเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ และแขวงจำปาสัก สปป.ลาว เมื่อวันที่ 8-9 ธันวาคม 2558 โดยทรงพบนายจุมมาลี ไชยะสอน ประธานประเทศ สปป.ลาว เสด็จฯ เยือนโครงการที่ไทยให้การสนับสนุนลาวด้านการเกษตรและสาธารณสุขในแขวงเวียงจันทน์และแขวงจำปาสัก อาทิ โรงเรียนวัฒนธรรมชนเผ่าและ เด็กกำพร้า หลั 67 โครงการพัฒนาด้านกสิกรรมบนพื้นที่สูง (สถานีเลี้ยงวัวหนองหิน) โรงพยาบาลเมืองปากซอ เป็นต้น นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จฯ ทรงร่วมงานเทศกาลสงกรานต์ปีใหม่ลาว ประจำปี 2559 ที่สถานเอกอัครราชทูต สปป.ลาว ประจำประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2559 ด้วย

3) ความสัมพันธ์ทางการทูต

ประเทศไทยกับ สปป.ลาว สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในวันที่ 19 ธันวาคม 2493 (ครบรอบ 65 ปี/2558) สำนักงานของไทยใน สปป.ลาว ได้แก่ สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ สถานกงสุลใหญ่ ณ แขวงสะหวันนะเขต สำนักงานผู้ช่วยทูตฝ่ายทหาร (ทหารบก และทหารอากาศ) และสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่ป.ป.ส. ไปประจำการ ณ สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์ด้วย¹⁹

3.1.1.3 ความสัมพันธ์ไทย-สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์

1) การเมืองและความมั่นคงระหว่างไทยกับเมียนมาร์

มีความสัมพันธ์ในระดับที่น่าพอใจทั้งในภาพรวมการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และความร่วมมือ มีความใกล้ชิดและการติดต่อสัมพันธ์กันในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับประชาชนไทยมีบทบาทที่แข็งขันและสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาการทางการเมืองในเมียนมาร์ และได้รับการยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศสำคัญต่าง ๆ ได้หันมาดำเนินนโยบายการมีปฏิสัมพันธ์กับเมียนมาร์ซึ่งเป็นหลักการและแนวทางที่ไทยและอาเซียนเรียกร้องและดำเนินการมาโดยตลอด กลไกกำกับดูแลความสัมพันธ์และความร่วมมือในระดับทวิภาคีที่สำคัญ คือ คณะกรรมาธิการร่วมไทย-เมียนมาร์ (Thailand-Myanmar Joint Commission on Bilateral Cooperation-JC) คณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Boundary Committee-JBC) คณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาค

¹⁹ กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงการต่างประเทศ

(Regional Border Committee–RBC) และการประชุมภายใต้เรื่องเฉพาะ เช่น เรื่องแรงงานต่างด้าว และเรื่องยาเสพติด เป็นต้น

2) ด้านเศรษฐกิจ

ไทยเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของเมียนมาร์ ในขณะที่เมียนมาร์เป็นคู่ค้าอันดับที่ 23 ของไทย โดยในปี พ.ศ.2553 มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศรวม 4,886 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยขาดดุลการค้ามูลค่า 741 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อันมีปัจจัยหลักมาจากการที่ไทยรับซื้อก๊าซธรรมชาติจากเมียนมาร์²⁰

3.1.1.4 สภาพแวดล้อมในมิติพื้นที่การดำเนินกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีในมิติพระพุทธศาสนาของจังหวัดเพื่อแสดงเป็นกรณีตัวอย่างในฐานะตัวแทนภาควัฒนธรรมเขมร ลาว และเมียนมาร์ผสมผสานวัฒนธรรมล้านนา ทั้งฝั่งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

1) จังหวัดสระแก้ว–จังหวัดบันทึยเมียนเจย กัมพูชา

จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกของไทย มีด้านการค้าชายแดนหลายแห่ง สภาพทางภูมิศาสตร์ไม่มีพื้นที่ติดต่อกับกัมพูชา ด้านจังหวัดบันทึยเมียนเจยมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ ความมั่นคงทางการทหาร การค้า ที่มีการลงทุน แรงงาน ด้านชาติพันธุ์ประชาชนตามแนวชายแดน มีชาติพันธุ์เขมร พุทธศาสนาเขมร มีวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบเขมร บางส่วนมีความผูกพันกันทางเครือญาติ มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างเป็นกันอย่างเป็นธรรมชาติ มีมรดกร่วมทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุรูปสักขณ์(Tangible) หลายแห่ง แต่ศาสนสถานที่สำคัญที่เป็นพุทธศาสนสถานคือ เจดีย์ปราสาทสะตึกก้อกอม โดยใช้เป็นสถานที่จัดงาน “มาฆปุรณมีศรีสระแก้ว”

2) จังหวัดหนองคาย–นครหลวงเวียงจันทน์

ด้านภูมิศาสตร์มีพื้นที่ใกล้เคียงกันมีแม่น้ำโขงกั้นระหว่างจังหวัดหนองคาย และเวียงจันทน์ มีสะพานมิตรภาพไทย–ลาว เชื่อมเส้นทางคมนาคมทั้งสองเมือง และมีด่านศุลกากร การค้าระหว่างกัน ด้านศาสนาและจิตใจ ประชาชนของเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ มีวัฒนธรรมแบบชาติพันธุ์ลาวหรือมีมรดกร่วมกันทางวัฒนธรรม มีหลวงพ่อพระใสพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของหนองคายเป็นที่เคารพทั้งชาวไทยและชาวลาว

มรดกร่วมทางวัฒนธรรมวิถีชีวิต: ชาวไทยภาคอีสานมีภาษาพูดภาษาเดียวกับลาว วัฒนธรรมเชิงวรรณคดี ก็มีคติเช่นเดียวกัน เช่น วรรณคดีขุนนางอ้าว วรรณคดีสังข์ศิลป์ชัย ค่านิยมก็คล้ายคลึงกัน วัฒนธรรมเรื่องวิถีชีวิต เช่น การกินอยู่ การแต่งงาน ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี พุทธศาสนา วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง เช่น หมอลำ แคน โปงลาง ฯ ด้านการแต่งกาย การใช้ผ้าขาวม้า สะโพรง นุ่งผ้าซิ่น วัฒนธรรมด้านอาหาร เช่น ข้าวเหนียว อาหารแบบวิถีถิ่นที่เหมือนกัน เป็นต้น แต่ศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของทั้งสองสัญชาติ คือ “เจดีย์พระธาตุพนม” ซึ่งเป็นเจดีย์บรรจุพระสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า

²⁰ ประชาคมอาเซียน, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

3) จังหวัดตาก-เมียวดี หรือมยะวะดี เมียนมาร์

เมียวดี เป็นเมืองชายแดนด้านตะวันออกของประเทศเมียนมาร์ ติดกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตากของประเทศไทย โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเขตกัน เชื่อมด้วยสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ เป็นตลาดการค้าชายแดนที่สำคัญ โดยเมียนมาร์จัดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหรือบะล้าบะดี เมืองเมียวดีอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง ของประเทศเมียนมาร์ วัฒนธรรมร่วมจะเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้วยพระพุทธศาสนา เพราะเมียนมาร์เป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง

3.1.2 นโยบายต่างประเทศของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน กัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเมียนมาร์

นโยบายต่างประเทศของไทยกับอาเซียน

1) ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี กับเพื่อนบ้านและประเทศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2) ส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ ของไทยในการขับเคลื่อน ประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์ : (1) ส่งเสริมให้ชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นชายแดนแห่งการร่วมมือ (2) ร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาข้ามชาติ ทั้งด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม (3) ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดในทุกมิติกับทุกภาคส่วน ของประเทศในภูมิภาค (4) ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน (5) ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาและพัฒนา จังหวัดชายแดนภาคใต้²¹

กรณีเมียนมาร์ ใช้ยุทธศาสตร์การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ควบคู่ไปกับการริเริ่มและสานต่อกิจกรรมความร่วมมือในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเด็นที่เมียนมาร์ให้ความสำคัญ และตอบสนองยุทธศาสตร์ของไทย ตลอดจนผลักดันการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกันและวางรากฐานความร่วมมือสำหรับอนาคต โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนระหว่างไทยกับเมียนมาร์ โดยอาศัย soft power ทุกด้านของไทย ซึ่งรวมถึงการดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้พื้นฐานความสัมพันธ์อันดี สร้างช่องทางแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินความสัมพันธ์อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสร้างโอกาสสำหรับการส่งเสริมและคุ้มครองผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในเมียนมาร์ ตลอดจนดำเนินการเพื่อให้เมียนมาร์มีความศรัทธาเชื่อมั่นในระบบบริหารจัดการ ต่าง ๆ ของไทย แล้วเลือกที่จะนำไปปรับใช้เป็นแบบอย่างเพื่อผลประโยชน์ในระยะยาว²²

²¹ กระทรวงการต่างประเทศ. แผนยุทธศาสตร์ 4 ปี กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2558 – 2561

²² กระทรวงการต่างประเทศ. แผนยุทธศาสตร์ 4 ปี กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2558 – 2561

3.2 การวิเคราะห์ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation-I)

การดำเนินงานการทูตวัฒนธรรม เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญกลยุทธ์หนึ่ง ซึ่งนักการทูตมักนิยามว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของอำนาจทางยุทธศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ

การดำเนินการด้านการทูตวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านในประเทศไทยของกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์

3.2.1 กัมพูชา: ความร่วมมือด้านวัฒนธรรม

ไทย-กัมพูชามีความคล้ายคลึงกันทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างมาก การใช้ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมจึงเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างกันได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ความพยายามที่จะประสานรอยร้าวของความสัมพันธ์ภายหลังเหตุการณ์ความไม่สงบในกรุงพนมเปญเมื่อปี 2546 ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย-กัมพูชา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและใช้เป็นกลไกในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ โดยทั้งสองฝ่ายได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทยกัมพูชาเพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรม เมื่อปี 2546 เป็นต้นมา และไทย-กัมพูชา จัดประชุมร่วมกันแล้วหลายครั้งเพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือและแผนปฏิบัติการประจำปีสำหรับใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยว เพื่อผลักดันความร่วมมือในแต่ละสาขาด้วย รวมทั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมของกัมพูชาได้มาเยือนประเทศไทยโดยเป็นแขกรับเชิญของกระทรวงวัฒนธรรมและกัมพูชาได้ส่งนักแสดงมาร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมในประเทศไทยหลายคณะเป็นประจำ รวมทั้งนักร้อง นักแสดง สื่อมวลชน เป็นต้น นอกจากนี้ กิจกรรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมและศาสนาของกัมพูชา ได้แสดงเจตจำนงในการมาเยือนกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และศึกษาฐานด้านพระพุทธศาสนาในประเทศไทย²³

3.2.2 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมและการทูตวัฒนธรรม

3.2.2.1 โครงการพระราชดำริ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตประชาชนใน สปป.ลาว ส่วนหนึ่งดำเนินไปภายใต้โครงการพระราชดำริ

3.2.2.2 โครงการสนธิไมตรี กระทรวงการต่างประเทศได้จัดสรรงบประมาณภายใต้โครงการสนธิไมตรีเพื่อช่วยเหลือ สปป.ลาว พัฒนาด้านการศึกษาและสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง

3.2.2.3 การอัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทาน กระทรวงการต่างประเทศได้เชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายยังวัดใน สปป. ลาว นับตั้งแต่ปี 2538 อย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2553 ได้ดำเนินการที่วัดพมสีลา ครึ่งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสานต่อผลการเยือน สปป.ลาว ของนายกรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2557 เพื่อขยายบ้านนาแซง เมืองไกสอน พมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต²⁴

²³ นายพลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล, นักวิชาการศาสนาเชี่ยวชาญ รับผิดชอบการดำเนินงานศาสนสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

²⁴ กองเอเชียตะวันออกเฉียง 2 กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ, มุมมองรัฐสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.2.2.4 วันที่ 24 มกราคม 2558 พลเอก ชนะศักดิ์ ปฏิมาประกร รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานร่วมการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 19 กับนายทองลุน สีสุลิด รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สปป.ลาว ณ เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) สองฝ่ายเห็นพ้องที่จะร่วมกัน ส่งเสริมความสัมพันธ์และเสริมสร้างการติดต่อระหว่างประชาชนของสองฝ่าย

3.2.3 เมียนมาร์: ด้านการทูตวัฒนธรรมและศาสนา

3.2.3.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ได้มีการส่งเสริมความสัมพันธ์กัน ทั้งภาครัฐ โดยกระทรวงการต่างประเทศ ได้ัญเชิญผ้าพระกฐินพระราชทานไปทอดถวายยังวัดในเมียนมาร์เป็นประจำทุกปี และกระทรวงการต่างประเทศร่วมกับมหาวิทยาลัยนเรศวรจัดทำโครงการฝึกอบรมล่ามภาษาไทย-เมียนมาร์ให้แก่เจ้าหน้าที่และบุคลากรไทย และการสัมมนาทางวิชาการเรื่องความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับเมียนมาร์

3.2.3.2 ด้านวัฒนธรรมและศาสนา

กระทรวงวัฒนธรรม ได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติเป็นระยะ พร้อมกันนั้น ได้มีการหารือทวิภาคี ระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ พ.ศ.2559 พร้อมได้เปิดศูนย์วัฒนธรรมอาเซียนในประเทศไทย ส่วนความร่วมมือด้านศาสนาและการศึกษาของพระสงฆ์ระดับต่างทั้งด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระ ตลอดจนการศึกษาระดับอุดมศึกษา และด้านความร่วมมือในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

3.3 การวิเคราะห์ด้านกระบวนการ (Process Evaluation-P)

3.3.1 การจัดกิจกรรมการจัดงานทางพระพุทธศาสนา สานสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ในมิติพระพุทธศาสนา

1) กรุงเทพมหานคร

กรมการศาสนา ได้เชิญทูตานุทูตจากราชอาณาจักรกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม ศรีลังกา มาร่วมพิธีและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น เทศกาลมาฆบูชา เทศกาล วิสาขบูชา เทศกาลอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา เพื่อสานสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน โดยร่วมพิธีกรรมบำเพ็ญกุศล พิธีเจริญพระพุทธมนต์ พิธีเวียนเทียน ร่วมตักบาตร พร้อมกับผู้บริหารระดับสูง อาทิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม ผู้บริหารของกระทรวงวัฒนธรรม เช่น ปลัดกระทรวง อธิบดีกรมต่างในสังกัด เครือข่ายทางวัฒนธรรมและศาสนา ประชาสังคม และประชาชนชาวไทย

2) ส่วนภูมิภาค

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับจังหวัด พร้อมมอบนโยบายและจัดสรรงบประมาณให้จังหวัดชายแดน 13 จังหวัดที่มีความพร้อมและมีด้านการค้าชายแดนและด้านศุลกากรดำเนินการจัดงานเทศกาล “มาฆบูชา, วิสาขบูชา, อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรี

อาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา” ตั้งแต่ พ.ศ.2557-ปัจจุบัน ประกอบด้วย จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดตาก-เมียวดี เมียนมาร์, แม่ฮ่องสอน-รัฐคะยา เมียนมาร์, เชียงราย-แขวงตันผึ้ง สปป.ลาว ภาคอีสาน หนองคาย-เวียงจันทน์ วัดพระธาตุหลวง, บึงกาฬ-บอลิคำไซ, สุรินทร์(อ.กาบเชิง)-อุดรรัมย์, ศรีสะเกษ-อุดรรัมย์, มุกดาหาร-แขวงสุวรรณเขต, นครพนม-คำม่วน, อุบลราชธานี-แขวงจำปาศัก, เลย-ไชยบุรี ภาคใต้ ระนอง-เกาะสอง และภาคตะวันออก จังหวัดสระแก้ว-บันเตียเมียนเจย, ตราด-พระตะบอง

3.3.1.1 การร่วมจัดงานและเข้าร่วมงานเทศกาลมาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา ณ ดินแดนฝั่งประเทศกัมพูชา สปป.ลาวและเมียนมาร์

ภาคเหนือ อีสาน ใต้ ตะวันออก : คณะผู้บริหารระดับจังหวัดนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้แทน หัวหน้าส่วนราชการ ภาคประชาสังคม พระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ สภาวัฒนธรรม ประชาชน เดินทางไปร่วมจัดงานลักษณะการเข้าเยือนของแต่ละจังหวัดหรือเขตแดนการปกครองแต่ละเขตเข้าร่วมงานกัน เช่น จังหวัดสระแก้ว คณะผู้บริหาร เช่นผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ ภาคประชาสังคม พระสงฆ์ไทยและประชาชนไทย ได้ไปร่วมกิจกรรม มาฆบูชา ณ วัดของพระสงฆ์กัมพูชา ในเขตบันเตียเมียนเจย จังหวัดหนองคาย คณะผู้บริหาร พ่อค้าประชาชนของจังหวัดหนองคาย เข้าไปประกอบพิธีกรรม บำเพ็ญกุศล ร่วมกับคณะผู้บริหารและประชาชน ณ วัดพระธาตุหลวงเวียงจันทน์ และจังหวัดตากคณะผู้บริหาร พระสงฆ์ และประชาชนไทย เข้าไปประกอบพิธีทางศาสนา และร่วมทำบุญกับคณะผู้บริหารของฝั่งจังหวัดเมียวดี เมียนมาร์ เป็นต้น

กระบวนการดำเนินงาน

1) การดำเนินงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ แผนงานและงบประมาณ

กระบวนการดำเนินงานและการบริหารจัดการของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม : กระบวนการดำเนินงานในบริบทของกรมการศาสนา กรมการศาสนา จะยึดนโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงวัฒนธรรม แผนงานกระทรวงวัฒนธรรมว่าด้วยการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป้าหมายของกระทรวงวัฒนธรรมคือประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและพร้อมยอมรับในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วยวัฒนธรรม โดยกระทรวงมียุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนและพัฒนาความร่วมมือและเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับต่างประเทศเพื่อไทยสู่สากล ส่วนกรมการศาสนา มีแผนยุทธศาสตร์ให้สังคมและภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยดำเนินการภายใต้แผนและยุทธศาสตร์ด้านศาสนสัมพันธ์ต่างประเทศ

2) ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

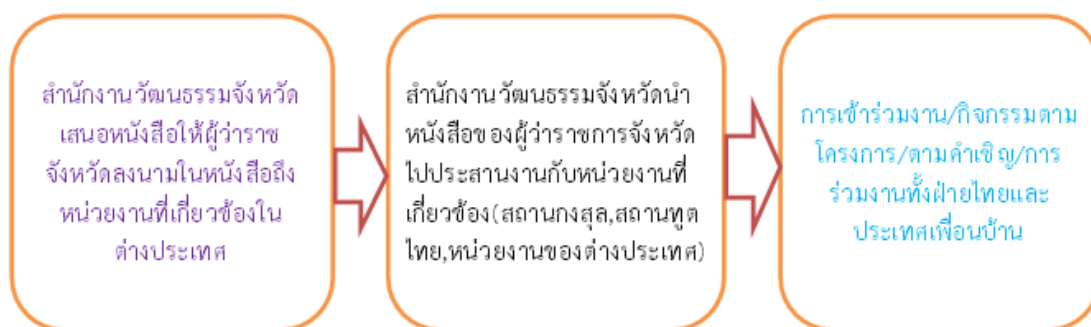
กระบวนการดำเนินงานและบริหารจัดการโครงการของจังหวัด : จังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงานในระดับภูมิภาค โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าของทุกส่วนราชการ การขับเคลื่อนโครงการ ยึดระเบียบขั้นตอนทางราชการและนโยบายของรัฐบาลกลางเป็นสำคัญและได้ดำเนินการดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กระบวนการดำเนินงานและการบริหารจัดการโครงการของจังหวัด

3) การประสานงานกับหน่วยงานของประเทศเพื่อนบ้าน

การประสานงานกับหน่วยงานหรือหัวหน้าส่วนราชการของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการร่วมกิจกรรมทางศาสนาของจังหวัดชายแดนของไทยที่ดำเนินกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ๆ ลงนามในหนังสือขอความร่วมมือหน่วยงานประเทศเพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรม และประสานงานหน่วยที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและประเทศเพื่อนบ้านเพื่อผลสำเร็จของกิจกรรม

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการ ขั้นตอนการประสานของจังหวัดเพื่อดำเนินงานร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน

4) แผนและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน

แผนและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน การทูตวัฒนธรรม: กรณีสึกษาการจัดกิจกรรมวิสาขบูชาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมความสัมพันธ์ระดับผู้บริหาร ผู้ปกครอง และองค์กรเครือข่ายของรัฐบาลในแต่ละพื้นที่ให้มีความเป็นกัลยาณมิตรกัน

กลยุทธ์ที่ 1 การร่วมกิจกรรม พบปะ เสวนาระหว่างผู้บริหาร ระดับต่าง ๆ ในการร่วมพิธีบำเพ็ญกุศลแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

กลยุทธ์ที่ 2 ประชุมปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานของไทยและของต่างประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนต่อประชาชนตามแนวชายแดนให้มีความรู้สึกเป็นญาติมิตรกัน เอื้ออาทรต่อกัน

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งสองประเทศได้มีโอกาสมีส่วนร่วม มีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานทางศาสนาและมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ 2 การเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญกุศล และศาสนพิธี ประเพณีพื้นถิ่นร่วมกับชาวไทยอย่างเป็นกันเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การทำกิจกรรมจิตสาธารณะ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทางศาสนาาร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของประชาชนแต่ละประเทศเพื่อเชื่อมโยงกับความเป็นประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์ที่ 1 การเสวนา แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในวิถีอาเซียน การเชื่อมโยง การอนุรักษ์ส่งเสริม อัตลักษณ์อาเซียน

กลยุทธ์ที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน วิถีวัฒนธรรม วิถีถิ่น ธรรมเนียมปฏิบัติทางสังคม แต่ละประเทศระหว่างกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมบทบาทของพระพุทธศาสนาเป็นแกนในการสร้างความสัมพันธ์ต่อประชาชน ผู้บริหาร ผู้ระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

กลยุทธ์ที่ 1 การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาประเด็นหลักมาปฏิบัติร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ 2 การปฏิบัติตามหลักศีลห้าและการปฏิบัติวิปัสสนาาร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ 3 การจัดให้พระสงฆ์ทั้งสองสัญชาติมาแสดงธรรมสั่งสอนประชาชนและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

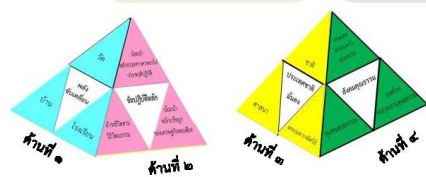
ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมวัฒนธรรม จารีต ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา วิถีถิ่น วิถีอาเซียน วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน มรดกไทย มรดกร่วมอาเซียน เป็นหลักในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน:

กลยุทธ์ที่ 1 การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

กลยุทธ์ที่ 2 การประกอบพิธีกรรมมรดกร่วมทางศาสนาและวัฒนธรรม

กลยุทธ์ที่ 3 การจัดทัศนศึกษาและไหว้พระเก้าวัดร่วมกันเพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรมทั้งสองดินแดนของประชาชนทั้งสองชาติ

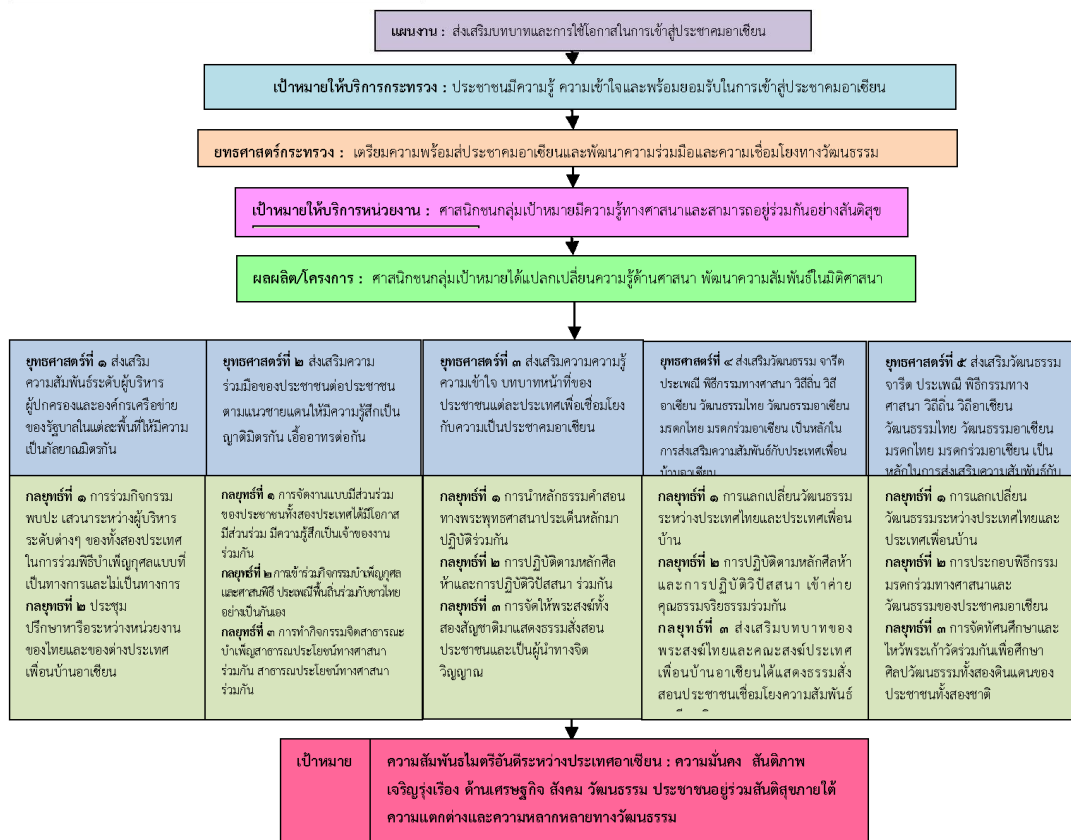
กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

พระมิตซ์ขับเคลื่อนสังคมคุณธรรม

- ด้านที่ ๑** บ้าน – วัด – โรงเรียน เกิดการผนึกพลังในการขับเคลื่อน “สังคมคุณธรรม”
- ด้านที่ ๒** ข้อปฏิบัติหลัก ๓ ประการ ในการขับเคลื่อนให้เกิดสังคมคุณธรรม ประกอบด้วยยึดและปฏิบัติตาม
- หลักธรรมทางศาสนาของแต่ละศาสนาสำหรับศาสนาพุทธให้รักษาศีล ๕ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมที่ดีงาม

แผนงานและยุทธศาสตร์ด้านศาสนสัมพันธ์ต่างประเทศ

แผนภูมิที่ 4 งานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจของกรมการศาสนาและยุทธศาสตร์ด้านศาสนสัมพันธ์ต่างประเทศที่สอดคล้องกับบริบทของแผนด้านการต่างประเทศของกระทรวงวัฒนธรรม

5) กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรีในมิติพระพุทธศาสนา

5.1) กิจกรรมทางศาสนา: กิจกรรมทำบุญตักบาตร เวียนเทียน ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม แสดงธรรม เจริญสมาธิภาวนา ทอดผ้าป่า ถวายไทยธรรม พิธีหล่อเทียน พิธีแห่เทียน เสวนาธรรม พิธีบายศรีสู่ขวัญฯ

5.2) กิจกรรมทางวัฒนธรรม: กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรมทั้งของไทยและประเทศเพื่อนบ้านแบบมีส่วนร่วม อาทิ การแสดงทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของภาคกลาง ภาคอีสาน ภายใต้ ภาคเหนือ การแสดงทางวัฒนธรรมมรดกร่วมของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และการแสดงทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านจากประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์

5.3) กิจกรรมองค์ความรู้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศเพื่อนบ้าน เช่น นิทรรศการ การฉายภาพเคลื่อนไหวเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งวัฒนธรรมวิถีชีวิตในบริบทต่าง ๆ ของไทยและประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน

5.4) กิจกรรมสัมพันธ์ไมตรีสำหรับหัวหน้าส่วนราชการและการเมือง: วาระการเสวนา การเจรจาหารือแบบกึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ และการเลี้ยงรับรองอาหาร สำหรับผู้บริหารระดับต่าง ๆ ทั้งหัวหน้าส่วนราชการ เจ้าหน้าที่ ทหารตำรวจ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ผู้นำทางการเมืองการ ผู้นำของสถาบันทางสังคม ผู้นำภาคประชาสังคม ประชาชนและอื่น ๆ ระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเข้ามาในฐานะพุทธศาสนิกชน เพื่อประกอบศาสนกิจร่วมกันมีพระพุทธองค์เป็นสรณะสูงสุดองค์เดียวกัน

3.3.1.2 รูปแบบการดำเนินงานของจังหวัดในเชิงตัวแทนทางวัฒนธรรมธรรม เขมร ลาว และเมียนมาร์ผสมผสานวัฒนธรรมล้านนา

รูปแบบที่ 1 การดำเนินงานของจังหวัดสระแก้ว-จังหวัดบึงเตี้ยเมียนเจย กัมพูชา

กระบวนการดำเนินงาน:

1) การวางแผน: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้วได้ศึกษาวิเคราะห์ นโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของกระทรวงและกรมการศาสนาแล้วเขียน โครงการและเสนอโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และเตรียมการ กำหนดขั้นตอนในการนำนโยบายไปปฏิบัติตามกรอบนโยบายของรัฐบาล กระทรวง และกรมการศาสนา หรือกำหนดหรือบรรจุโครงการ กิจกรรมไว้ในแผนจังหวัด

2) การจัดการองค์กร: การนำเสนอเรื่องเข้าสู่วาระการประชุมของ จังหวัดที่มีผู้เข้าร่วมการประชุมระดับหัวหน้าส่วนสังกัดกระทรวง หน่วยงานต่าง ๆ เข้าประชุมปรึกษาหารือในเชิงบริหารของจังหวัด และการกำหนดบุคคล กลุ่มงานภายในสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเพื่อรับผิดชอบ และมอบหมายภารกิจให้ดำเนินงานตามรายละเอียด ขั้นตอน วิธีการที่ได้รับไว้ในโครงการ

3) การจัดกิจกรรมหลัก: (1) กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาเนื่องในวันมาฆบูชา (2) กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (3) กิจกรรมทางวิชาการ (4) การประชาสัมพันธ์

3.1) กิจกรรมเนื่องในวันมาฆบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติพระพุทธศาสนาของจังหวัดสระแก้ว-บันเตียเมียนเจย

(1) รูปแบบการจัดงาน “มาฆบูชาอาเซียน สานสัมพันธ์ไมตรีในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดสระแก้วกับจังหวัดบันเตียเมียนเจย ราชอาณาจักรกัมพูชา กิจกรรมทางศาสนาเนื่องในวัน คือ ละสังขาร ทำดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เข้าวัด ฟังธรรม รักษาศีล เจริญภาวนา บำเพ็ญกุศล อาทิจ การทำบุญ ตักบาตร เวียนเทียน (เวียนเทียนรอบเจดีย์ปราสาทเสตักกือกรม-กรณีของจังหวัดสระแก้ว) ฯลฯ

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรม “มาฆปุริมีศรีสระแก้ว” เป็นกิจกรรมแสดง แสง สี เสียง เกี่ยวกับวันมาฆบูชาและความสำคัญ หลักธรรม เป็นรูปแบบการเผยแพร่ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ผ่านสื่อการสอนและระบบเทคโนโลยี ระบบแสง สี เสียง เพื่อเป็นการสอนธรรมให้เข้าถึงจิตใจของคนและเป็นการบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมผ่านกลไกทางเทคนิค การนำเสนอที่เร้าใจมีเรื่องราว สร้างความบันเทิงธรรม

(3) รูปแบบกิจกรรมเสริม (1) ชุมชนคุณธรรม ตลาดชุมชนคุณธรรม (ทำดี สังคมดี ท้องอิ่ม วิถีชีวิตดี ไม่ทุกข์ร้อน) ภายใต้กรอบ วัฒนธรรมชนิดที่มีรูปลักษณ์ (Tangible Culture) และ วัฒนธรรมชนิดที่ไม่มีรูปลักษณ์(Intangible Culture) และภายใต้กรอบ หรือแนวคิดชุมชนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การแสดงและจำหน่ายสินค้าชุมชนคุณธรรมน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2) กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดในนามผู้แทนรัฐไทยในระดับจังหวัด ได้มีหนังสือเชิญและขอความร่วมมือในการร่วมจัดกิจกรรมและเชิญเข้าร่วมกิจกรรม “มาฆบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดสระแก้ว-เตียเมียนเจย (2) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น ศิลปะการแสดง ระหว่างไทย กัมพูชา เช่น (1) กิจกรรมหรือการแสดงเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย/ประเทศ คือ ไทย-กัมพูชา อาทิจ การแสดงทางวัฒนธรรมของไทย เช่นการแสดงนาฏศิลป์ ในบริบทและลีลาทั้งดนตรี ทำรำแบบไทยภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคใต้ และทำรำและดนตรีประกอบที่เชื่อมโยงกับบริบทวัฒนธรรมแบบเขมรและวัฒนธรรมร่วมของไทยกับเขมร เช่นทำรำหรือชุดการแสดงนางอัปสร การแสดงดนตรีกันตรึม รวมถึงบรื่อง ทำนอง จังหวะ หรือวัฒนธรรมร่วมอาเซียน (2) กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของพื้นที่ เช่น การบูชาบวงสรวง ตามความเชื่อแบบวัฒนธรรมเขมร ซึ่งเป็นวิถีความเชื่อร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในเขตชายขอบ เช่น อำเภอดาพระยาฯ กับประชาชนชาวกัมพูชาในเขตติดต่อกับไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมวิถีชีวิตลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์ (3) กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้นำผู้บริหารระดับจังหวัด เมืองของไทยกับกัมพูชา โดยให้คณะผู้บริหาร ทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคม และประชาชนจะร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เช่น ตักบาตรร่วมกัน เวียนเทียนร่วมกัน ทานอาหารร่วมกัน ฟังเทศน์ร่วมกัน ปฏิบัติธรรม เติมน้ำจมนม ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ร่วมกัน และการเจรจาความร่วมมือด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีฯ ทั้งฝั่งไทย และฝั่งกัมพูชา เป็นต้น

3.3) กิจกรรมทางวิชาการ คือ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับอาสาฬหบูชา และเข้าพรรษา นิทรรศการเกี่ยวกับอาเซียน นิทรรศการเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.4) การประชาสัมพันธ์ (1) จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรม 2 ภาษา ไทย-กัมพูชา พร้อมติดตั้งในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว และบริเวณด่านไทย-กัมพูชา (2) จัดทำสปอร์ตวิทยุ เพื่อเผยแพร่ผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดสระแก้ว และสถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งในจังหวัดสระแก้ว (3) จัดทำแผ่นพับ/เอกสารประชาสัมพันธ์ (4) จัดทำเนื้อหาการจัดกิจกรรมผ่านทาง Social Media ทุกช่องทาง อาทิ Line Facebook เว็บไซต์สำนักงาน (5) แจกข้อความอนุเคราะห์ สื่อต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ ระบบต่าง ๆ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดสระแก้ว และ วิทยุโทรทัศน์ คลื่นต่าง ๆ ทุกระบบ

4) การจัดการงบประมาณ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และองค์การและผู้สนับสนุนทั่วไปและเครือข่ายทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

5) การติดต่อประสานงานกับภาคส่วน เครือข่ายและหน่วยงานในประเทศกัมพูชา ของจังหวัดสระแก้ว

แผนภูมิที่ 5 กระบวนการติดต่อประสานงานกับเครือข่ายภายในประเทศและต่างประเทศของจังหวัดสระแก้ว

6) การติดตามประเมินผล

6.1) สัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมงาน

6.2) แบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง

ภาษาไทยและภาษากัมพูชา

รูปแบบที่ 2 การดำเนินงานของจังหวัดหนองคาย-นครหลวงเวียงจันทน์
กระบวนการดำเนินงาน

1) การวางแผน: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคายได้ศึกษาวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของกระทรวงและกรมการศาสนา แล้วเขียนโครงการและเสนอโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และเตรียมการ กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานไปปฏิบัติตามกรอบนโยบายของรัฐบาล กระทรวงและกรมการศาสนา หรือกำหนดหรือบรรจุโครงการ กิจกรรมไว้ในแผนจังหวัด

2) การจัดการองค์กร: การนำเสนอเรื่องเข้าสู่วาระการประชุมของจังหวัดที่มีผู้เข้าร่วมการประชุมระดับหัวหน้าส่วนสังกัดกระทรวง หน่วยงานต่าง ๆ เข้าประชุมปรึกษาหารือในเชิงบริหารของจังหวัด และการกำหนดบุคคล กลุ่มงานภายในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อรับผิดชอบ และมอบหมายภารกิจให้ดำเนินงานตามรายละเอียด ขั้นตอน วิธีการที่ได้รับอนุมัติไว้ในโครงการ

3) การจัดกิจกรรมหลัก: (1) กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา (2) กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (3) กิจกรรมทางวิชาการ (4) การประชาสัมพันธ์

3.1) กิจกรรมเนื่องในวันอาสาฬหบูชา สานสัมพันธ์มิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในมิติพระพุทธศาสนาของจังหวัดหนองคายและเขตกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์

(1) รูปแบบการจัดงาน “อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์มิตรในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดหนองคายกับเขตกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กิจกรรมทางศาสนาเนื่องในเทศกาล อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา ซึ่งความสำคัญของ อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา คือวันอาสาฬหบูชา คือวันที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประกาศพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก หลังจากตรัสรู้ได้ 2 เดือน

(2) พิธีกรรมโดยทั่วไปที่นิยมกระทำในวันนี้ คือ การทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล ฟังพระธรรมเทศนา และสวดมนต์ ในตอนค่ำก็จะมีการเวียนเทียนที่เป็นการสืบทอดประเพณีอันดีงามของไทยเรา ดังนั้น พุทธศาสนิกชนทั้งหลายควรเข้าวัด เพื่อน้อมระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย อีกทั้งยังเป็นการช่วยชะล้างจิตใจให้ปลอดโปร่งผ่องใส จะได้มีร่างกายและจิตใจที่พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข

(3) รูปแบบกิจกรรมเสริม (1) ชุมชนคุณธรรม ตลาดชุมชนคุณธรรม (ทำดี สังคมดี ท้องอิ่ม วิถีชีวิตดี ไม่ทุกขร้อน) ภายใต้กรอบ วัฒนธรรมชนิดที่มีรูปลักษณ์ (Tangible Culture) และ วัฒนธรรมชนิดที่ไม่มีรูปลักษณ์ (Intangible Culture) และภายใต้กรอบหรือแนวคิดชุมชนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การแสดงและจำหน่ายสินค้าชุมชนคุณธรรม น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2) กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (ร่วมกันจัดกิจกรรมทั้งฝั่งหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคายในนามผู้แทนรัฐไทยในระดับจังหวัด ได้มีหนังสือเชิญและขอความร่วมมือในการร่วมจัดกิจกรรมและเชิญเข้าร่วมกิจกรรม “อาสาพหุชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์มิตรอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดหนองคาย-กำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ (2) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น ศิลปะการแสดง ระหว่างไทย-สปป.ลาว เช่น (1) กิจกรรมหรือการแสดงเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย/ประเทศคือไทย-ลาว อาทิ การแสดงทางวัฒนธรรมของไทย เช่น การแสดงนาฏศิลป์ ในบริบทและลีลา ทั้งดนตรี ทำรำแบบไทยภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคใต้ และทำรำและดนตรีประกอบที่เชื่อมโยงกับบริบทวัฒนธรรมแบบเขมรและวัฒนธรรมร่วมของไทยกับเขมร เช่น ทำรำหรือชุดการแสดงหมอรา โปงลาง เชิงสัมพันธ์ไทยลาว รวมถึงบั้งไฟ ทานอง จังหวะ หรือวัฒนธรรมร่วมอาเซียน (2) กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของพื้นที่ เช่น การบูชาบวงสรวง ตามความเชื่อแบบวัฒนธรรมชนชาติพันธุ์อีสาน-ลาว ซึ่งเป็นวิถีความเชื่อร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดภาคอีสานพระสงฆ์ร่วมกัน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดหนองคาย-เขตกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ที่มีการไปมาหาสู่กันนอกจากนั้นยังมีศูนย์รวมใจ คือหลวงพ่อบุญเหลือ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพสักการะทั้งชาวไทยและชาวลาว (3) กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้นำ ผู้บริหารระดับจังหวัด เมือง ของไทยกับลาว เช่น ตักบาตรร่วมกัน เวียนเทียนร่วมกัน ทานอาหารร่วมกัน ฟังเทศน์ร่วมกัน ปฏิบัติธรรม เติมน้ำมัน ถวายภัตตาหารและการเจรจาหรือหารือของคณะด้านความร่วมมือด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ของไทย-ลาว (4) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเยาวชนไทยและเยาวชนลาว เพื่อสร้างความคุ้นเคย และสร้างทรัพยากรบุคคลรุ่นใหม่ในการสานสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวให้ยั่งยืนและสืบเนื่องไม่ขาดสาย (6) กิจกรรมส่งเสริมสร้างวิถีถิ่นวิถีไทย วิถีลาว วิถีอาเซียน โดยรณรงค์ เชิญชวนให้ชาวไทย-ลาว เยาวชนไทย-ลาว แต่งกายแบบไทย และแบบลาว เข้าวัด

3.3) กิจกรรมทางวิชาการ คือ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับอาสาพหุชาและเข้าพรรษา นิทรรศการเกี่ยวกับอาเซียน นิทรรศการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.4) การประชาสัมพันธ์ (1) จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรม 2 ภาษา ไทย-ลาว พร้อมติดตั้งในพื้นที่จังหวัดหนองคาย (2) จัดทำสปรอตวิทยุ เพื่อเผยแพร่ผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดหนองคาย และสถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งในจังหวัดหนองคาย (3) จัดทำแผ่นพับ/เอกสารประชาสัมพันธ์ (4) จัดทำเนื้อหาการจัดกิจกรรมผ่านทาง Social Media ทุกช่องทาง อาทิ Line Facebook เว็บไซต์สำนักงาน (5) แจกข้อความอนุเคราะห์ สื่อต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ ระบบต่าง ๆ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดหนองคายและ วิทยุ โทรทัศน์ คลื่นต่าง ๆ (6) เว็บไซต์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวิทยาเขตหนองคาย

4) การจัดการงบประมาณ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม วัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวง และองค์การและผู้สนับสนุนทั่วไปและเครือข่ายทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

5) การติดต่อประสานงาน: การติดต่อประสานงานเพื่อการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนตามแผนภูมิที่ปรากฏ

แผนภูมิที่ 6 การประสานงานของจังหวัดหนองคายกับ สปป.ลาว

6) การติดตามประเมินผล: แจกแบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมงานเพื่อวัดความพึงพอใจของการเข้าร่วมงาน รายงานผลการดำเนินงานให้กรมการศาสนา และกระทรวงวัฒนธรรม

3.3.1.3 รูปแบบการดำเนินงาน เทศกาลวิสาขบูชาและอัฐมิมบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีไทย-เมียนมาร์ ในมิติพระพุทธศาสนา

รูปแบบที่ 3 การดำเนินงานของจังหวัดตาก-จังหวัดเมียวดี เมียนมาร์
กระบวนการดำเนินงาน:

1) การวางแผน: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตากได้ศึกษาวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของกระทรวงและกรมการศาสนาแล้วเขียนโครงการและเสนอโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และเตรียมการ กำหนดขั้นตอนในการนำนโยบายไปปฏิบัติตามกรอบนโยบายของรัฐบาล กระทรวง และกรมการศาสนา หรือกำหนดหรือบรรจุโครงการ กิจกรรมไว้ในแผนจังหวัด

2) การจัดการองค์กร: การนำเสนอเรื่องเข้าสู่วาระการประชุมของจังหวัดที่มีผู้เข้าร่วมการประชุมระดับหัวหน้าส่วนสังกัดกระทรวง หน่วยงานต่าง ๆ เข้าประชุมปรึกษาหารือในเชิงบริหารของจังหวัด และการกำหนดบุคคล กลุ่มงานภายในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อรับผิดชอบ และมอบหมายภารกิจให้ดำเนินงานตามรายละเอียด ขั้นตอน วิธีการที่ได้รับอนุมัติไว้ในโครงการ

3) การจัดกิจกรรมหลัก: (1) กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาเนื่องในวันวิสาขบูชา และอัฐมีบูชา สานสัมพันธ์มิตรไทย-เมียนมาร์ (2) กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน (3) กิจกรรมทางวิชาการ (4) การประชาสัมพันธ์

3.1) กิจกรรมเนื่องในวันวิสาขบูชาและอัฐมีบูชา สานสัมพันธ์มิตรไทย-เมียนมาร์ในมิติพระพุทธศาสนาของจังหวัดตากและจังหวัดเมียวดี

(1) รูปแบบการจัดงาน “วิสาขบูชาและอัฐมีบูชา สานสัมพันธ์มิตรไทย-เมียนมาร์ในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดตากกับจังหวัดเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

(2) รูปแบบกิจกรรมเสริม (1) ชุมชนคุณธรรม ตลาดชุมชนคุณธรรม (ทำดี สักขุมดี ท้องอิ่ม วิถีชีวิตดี ไม่ทุกข์ร้อน) ภายใต้กรอบ วัฒนธรรมชนิดที่มีรูปลักษณ์ (Tangible Culture) และ วัฒนธรรมชนิดที่ไม่มีรูปลักษณ์ (Intangible Culture) และภายใต้กรอบหรือแนวคิดชุมชนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การแสดงและจำหน่ายสินค้าชุมชนคุณธรรมน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2) กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน
(1) ผู้ว่าราชการจังหวัดตากในนามผู้แทนรัฐไทยในระดับจังหวัด ได้มีหนังสือเชิญและขอความร่วมมือในการร่วมจัดกิจกรรมและเชิญเข้าร่วมกิจกรรม “วิสาขบูชา สานสัมพันธ์มิตรอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดตาก-จังหวัดเมียวดี (2) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น ศิลปะการแสดง ระหว่างไทย เมียนมาร์ และเมื่อถึงวันงานคณะผู้บริหาร ทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคม และประชาชนจะร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน (3) การเจรจาความร่วมมือด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น (1) กิจกรรมหรือการแสดงเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย/ประเทศคือไทย-เมียนมาร์ อาทิ การแสดงทางวัฒนธรรมของไทย เช่นการแสดงนาฏศิลป์ ในบริบทและลีลา ทั้งดนตรี ทำรำแบบไทยภาคกลาง ภาคเหนือ และทำรำและดนตรีประกอบที่เชื่อมโยงกับบริบทวัฒนธรรมแบบเมียนมาร์และวัฒนธรรมร่วมของไทยกับเมียนมาร์ เช่น ทำรำหรือชุดการแสดง การพ้องสัมพันธ์ไทยเมียนมาร์ การพ้องนกกิงกะหร่า ฯลฯ รวมถึงบทร้อง ทำนอง จังหวะ หรือวัฒนธรรมร่วมอาเซียน (2) กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของพื้นถิ่น เช่น การบูชาบวงสรวง ตามความเชื่อแบบวัฒนธรรมภาคเหนือและวัฒนธรรมร่วมเมียนมาร์ นอกจากนั้นวัฒนธรรมภาคเหนือและเมียนมาร์บางส่วนเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย เพราะมีพรมแดนติดต่อกัน เมียนมาร์เคยมีบทบาทในการปกครองภาคเหนือของไทยหลายปี จึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมร่วม เช่น สถาปัตยกรรมแบบพม่า เช่น สิ่งตามวัดและอุโบสถ ของภาคเหนือ ก็จะมีคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมของเมียนมาร์ อีกทั้งประชาชนทั้งไทยและเมียนมาร์ก็ไปมาหาสู่กันนอกจากนั้นยังมีศูนย์รวมใจ พระพุทธศาสนา (3) กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้นำ ผู้บริหารระดับจังหวัด เมืองของไทยกับลาว เช่น ตักบาตรร่วมกัน เวียนเทียนร่วมกัน ทานอาหารร่วมกัน ฟังเทศน์ร่วมกัน ปฏิบัติธรรม เดินจงกรม ถวายภัตตาหารพระสงฆ์ร่วมกัน และการปรึกษาหารือกันด้านความร่วมมือต่าง ๆ ระหว่างไทยและเมียนมาร์ เป็นต้น

3.3) กิจกรรมทางวิชาการ คือ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับอาสาฬหบูชา และเข้าพรรษา นิทรรศการเกี่ยวกับอาเซียน นิทรรศการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.4) การประชาสัมพันธ์ (1) จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรม 2 ภาษา ไทย-เมียนมาร์ พร้อมติดตั้งในพื้นที่จังหวัดตาก อำเภอแม่สอด (2) จัดทำสปอร์ตวิทยุ เพื่อเผยแพร่ผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดตาก และสถานีวิทยุชุมชนทุกแห่งในจังหวัดตาก (3) จัดทำแผ่นพับ/เอกสารประชาสัมพันธ์ (4) จัดทำเนื้อหาการจัดกิจกรรมผ่านทาง Social Media ทุกช่องทาง อาทิ Line Facebook เว็บไซต์สำนักงาน (5) แจ้งขอความอนุเคราะห์สื่อต่าง ๆ วิทยุ โทรทัศน์ ระบบต่าง ๆ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก และ วิทยุ โทรทัศน์ คลื่นต่าง ๆ (6) เว็บไซต์

4) การจัดการงบประมาณ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม วัดไทยวัฒนาราม และองค์การและผู้สนับสนุนทั่วไปและเครือข่ายทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

5) การติดต่อประสานงาน: การติดต่อประสานงานเพื่อการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนตามแผนภูมิที่ปรากฏ

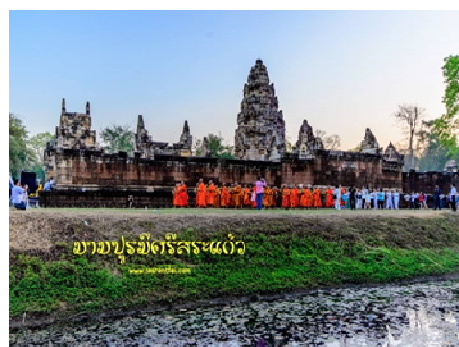
แผนภูมิที่ 7 การประสานงานของจังหวัดตากกับจังหวัดเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

6) การติดตามประเมินผล : แจกแบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมงานเพื่อวัดความพึงพอใจของการเข้าร่วมงาน รายงานผลการดำเนินงานให้กรมการศาสนา และกระทรวงวัฒนธรรม

3.3.2 ปรัชญาและแนวคิดการจัดงานของจังหวัดตัวอย่าง 3 จังหวัด

สรุปผลการศึกษา กรณีการศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรมทั้งฝั่งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่เข้าร่วมและทำกิจกรรมด้วย ในโครงการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน รวม 3 จังหวัด คือ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดตาก และจังหวัดหนองคาย พบว่า ทั้งสามจังหวัดยึดหลักการ นโยบายของรัฐบาล กระทรวงวัฒนธรรม และกรมการศาสนา เจ้าของงบประมาณ โดยรูปแบบของการจัดกิจกรรม และยึดบริบทการท่องเที่ยววัฒนธรรม ยึดโยงกับวัฒนธรรมร่วมของประชาชนในพื้นที่และวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศที่เข้าร่วมและดำเนินกิจกรรมด้วย

3.3.2.1 จังหวัดสระแก้ว เป็นการศึกษารูปแบบของการจัดงาน “มาฆบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียนในมิติพระพุทธศาสนา” และใช้ ปราสาทสด๊กก๊อกธม มาบูรณาการจัดแสดง แสง สี เสียง เล่าเรื่องมาฆบูชา ในหัวข้อ (Theme) “มาฆปุณณมีศรีสระแก้ว” เป็นการบูรณาการของสองกระทรวงหลักคือ กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยไม่ละทิ้งสาระสำคัญของวันมาฆบูชาและความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านคือกัมพูชา โดยมีผู้บริหารระดับต่าง ๆ พระสงฆ์ ภาคประชาสังคม ประชาชน หน่วยราชการต่าง ทหาร ตำรวจ เข้าร่วมด้วย ส่วนรูปแบบเชิงสังคมวัฒนธรรม ได้จัดกิจกรรม ของดี 4 ภาค ตลาดชุมชนคุณธรรม ร่วมด้วยเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนและการส่งเสริมรายได้ในมิติวัฒนธรรม วัฒนธรรมสร้างสรรค์ ส่วนกระบวนการบริหารจัดการ ดำเนินการตามกระบวนการรอบความคิดที่ได้เสนอแล้ว สำหรับภาคความสัมพันธ์ไมตรีไทย-กัมพูชา ได้นำเสนอการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและตามบริบทของมรดกร่วมทางวัฒนธรรมของไทยและวัฒนธรรมเขมร รวมทั้งวิถีชีวิตของประชาชนที่ร่วมอาศัยดำรงชีวิตตามแนวชายขอบทั้งไทยและกัมพูชา และน้อมนำหลักธรรม ประเพณี วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหัวใจของการปลูกความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทย จังหวัดสระแก้ว และชาวกัมพูชา จังหวัดบันเตียเมียนเจย

ภาพที่ 1 การจัดงานมาฆบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา ระหว่างจังหวัดสระแก้วและจังหวัดบันเตียเมียนเจย กัมพูชา

3.3.2.2 จังหวัดหนองคาย ศึกษากรณีการจัดงาน “อาสาพหุชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียนในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดหนองคายกับเขตกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว สถานที่รวมศรัทธา คือ หลวงพ่อพระใส พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดหนองคายและชาวไทยและชาวลาว รูปแบบกิจกรรมยึดสาระสำคัญตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบกันมา เช่น เวียน แท้เทียนเข้าพรรษา การแสดงตามวัฒนธรรมชาวหนองคายและชาวอีสาน และชาวลาวซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วม การบ่มเพาะความสัมพันธ์ไทย-ลาว นอกจากประชาชนทั่วไปทั้งสองฝั่ง ผู้บริหารระดับต่าง ๆ พระสงฆ์ ภาคประชาสังคมและอื่น ๆ แล้ว จังหวัดหนองคายเน้นการปลูกสัมพันธ์ไมตรีไทย-ลาวแบบยั่งยืน รุ่นสู่รุ่น ได้เน้นให้ความสำคัญกับผู้สัมพันธ์กันของเยาวชนไทย และเยาวชนลาวเพื่อเป็นบาทแห่งสายสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-ลาวสืบไป

ภาพที่ 2 การจัดงาน “อาสาพหุชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียนในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดหนองคายกับเขตกำแพงนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว

ภาพ : เยาวชนไทย-ลาวร่วมกันแท้เทียนเข้าพรรษา 2560 เนื่องในเทศกาล “อาสาพหุชาและเข้าพรรษา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียนในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดหนองคาย-เวียงจันทน์ พร้อมผู้บริหารระดับสูงไทย-ลาวเข้าร่วมกิจกรรม

3.3.2.3 จังหวัดตาก ศึกษารูปแบบกรณีการจัดงาน “วิสาขบูชาและอัฐมิมบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดตากและจังหวัดเมียวดีของเมียนมาร์ รูปแบบการปฏิบัติที่ดีของจังหวัดตาก คือ “ร่วมพิธีและทำบุญตักบาตรบนสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์” โดยมีผู้บริหารทั้งชาวไทยและชาวเมียนมาร์ มาร่วมกันทำบุญตักบาตร อย่างศึกครั้ง เป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ของท้องถิ่นไทย-เมียนมาร์อย่างจริงจังและเป็นธรรมชาติ

ภาพที่ 3 การจัดงานวิสาขบูชาและอัฐมิมบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดตาก และจังหวัดเมียวดีของเมียนมาร์

ภาพ : นายสุทธา สายวาณิช รองผู้ว่าราชการจังหวัดตาก เป็นประธานร่วมกับนายชี ตู เสง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเมียวดี เปิดงานสัปดาห์วิสาขบูชาและอัฐมิมบูชา สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา” ระหว่างจังหวัดตาก และจังหวัดเมียวดีของเมียนมาร์ และ ประชาชนทุกภาคส่วน ไทย-เมียนมาร์ร่วมกันทำบุญตักบาตรสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์

3.4 การวิเคราะห์ด้านผลผลิต (Product Evaluation-P)

3.4.1 ผลที่ได้รับจากการจัดงานทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนและฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน สานสัมพันธ์ไมตรีอาเซียน ในมิติพระพุทธศาสนา

โดยภาพรวมการจัดงาน ได้กำหนดแนวคิด การจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในกรอบการทูตวัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการบูรณาการในกรอบหลัก 3 ประการคือ (1) การทูต (2) วัฒนธรรม และ (3) พระพุทธศาสนา เน้นเชื่อมความสัมพันธ์เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน รักษาผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ ตามหลักคิดและกระบวนการของ ซอฟท์ เพาเวอร์ ตามทฤษฎีการทูตวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากจะให้ความสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา และกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญนั้น ๆ ตามพุทธประวัติแล้วยังเป็นโอกาสในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของไทย การประชาสัมพันธ์ประเทศรวมทั้งสร้างเกียรติภูมิของประเทศไทยสู่สายตาชาวอาเซียนและเวทีโลกอีกด้วย และสร้างทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยอีกทั้งเป็นเหตุปัจจัยแห่งความเจริญงอกงามทั้งจิตใจและผลประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงต่อประเทศไทยและชาวไทยไปพร้อมกัน

3.4.2 ผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ในมิติพระพุทธศาสนา

(1) ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านในเชิงการทูตวัฒนธรรมทำให้ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการทุกภาคส่วน ทั้งฝ่ายไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่จัดทำกิจกรรมร่วมกัน มีทัศนคติที่ดีต่อกัน มีความคุ้นเคยกัน ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสสอนไว้ว่า “ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง” ความคุ้นเคยกัน ก่อให้เกิดการประสานประโยชน์ที่เป็นผลดีกับทั้ง

สองประเทศ ทั้งด้านการเมืองการบริหาร การแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศสะดวกและง่ายขึ้น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ความรู้จักคุ้นเคยกันระหว่างผู้บริหาร หน่วยงาน ผู้ปฏิบัติงานและอื่นๆ (2) ด้านประชาชนต่อประชาชน มีความรู้จักกันมากขึ้น มีความรู้สึกเป็นกัลยาณมิตรกัน มีทัศนคติที่ดีต่อกันระหว่างชาวไทยและประเทศเพื่อนบ้าน (3) องค์การคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์ของประเทศเพื่อนบ้านมีความเป็นกัลยาณธรรม เป็นประโยชน์ในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ชี้นำประชาชนทั้งสองฝ่ายให้ประพฤติปฏิบัติธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา ตามกรอบ ศีล สมาธิ ปัญญา ประสานสามัคคีระหว่างชาติ และประชาชนทั้งสองประเทศ (4) สำหรับผลที่ได้ในด้านศาสนาและจิตใจ พุทธศาสนิกชนทั้งภายในจังหวัดที่จัดกิจกรรมและชาวต่างประเทศจากประเทศเพื่อนบ้านที่ร่วมโครงการ เกิดความศรัทธา ซาบซึ้ง และตระหนักในความสำคัญของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเห็นความสำคัญของพุทธศาสนาเป็นเครื่องร้อยรัดเกี่ยวพันเชื่อมโยงชาวไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีความเข้าใจกัน ดำรงความเป็นมิตรกัน เอื้ออาทรต่อกัน ผูกพันกันอย่างยั่งยืน (5) ด้านวัฒนธรรมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนที่ดีมีคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมของกันและกันในบริบทแห่งศาสนา วัฒนธรรมประเพณี วิถีถิ่น วิถีไทย วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน มรดกไทย มรดกอาเซียน นอกจากนั้น ประชาชนในจังหวัดชายแดนและประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ได้ร่วมมือกันสร้างองค์ความรู้วัฒนธรรม และกระบวนการคุ้มครอง ป้องกันความเสื่อมถอยทาง ศีลธรรมและป้องกันพฤติกรรมค่านิยมไม่พึงประสงค์ต่อสาธารณชนทั้งไทยและประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน

3.4.3 การรายงานผลต่อกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

จากการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร ของจังหวัดต่าง ๆ ที่เข้าร่วมและดำเนินกิจกรรมหลังเสร็จสิ้น

การดำเนินโครงการ/กิจกรรม ซึ่งลงนามโดย ผู้ว่าราชการจังหวัด ถึงกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม โดยการประเมินผลเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของประชาชนและผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พบว่าการจัดโครงการที่ผ่านมา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีความพึงพอใจในระดับมาก และเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมในบริบทของการทูตในบริบททางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาและการได้เข้าร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันทำให้มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกันมากขึ้น แบบธรรมชาติ ซึ่งสามารถสรุประดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและประชาชนดังนี้

ตารางที่ 1 สรุประดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมของจังหวัดที่เข้าร่วมดำเนินการ

อันดับ	จังหวัด/ประเทศ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	หมายเหตุ
1	ตาก-เมียวดี, เมียนมาร์	/				ร้อยละ95
2	แม่ฮ่องสอน-คะยา, เมียนมาร์		/			ร้อยละ80
3	เชียงราย-บ้านต้น, สปป.ลาว		/			ร้อยละ80
4	หนองคาย-เวียงจันทน์, สปป.ลาว		/			ร้อยละ83
5	บึงกาฬ-บอลิคำไซ, สปป.ลาว	/				ร้อยละ90
6	เลย-ไชยบุรี, สปป.ลาว		/			ร้อยละ 80
7	มุกดาหาร-สะหวันนะเขต, สปป.ลาว		/			ร้อยละ80
8	นครพนม-แขวงคำม่วน, สปป.ลาว		/			ร้อยละ80
9	อุบลราชธานี-แขวงจำปาศักดิ์, สปป.ลาว		/			ร้อยละ85
9	ศรีสะเกษ-อุดรมีชัย, กัมพูชา		/			ร้อยละ82
10	สุรินทร์(อ.กาบเชิง)-อุดรมีชัย, กัมพูชา		/			ร้อยละ80
11	สระแก้ว-บันเตียเมียนเจย, กัมพูชา		/			ร้อยละ87
12	ตราด-พระตะบอง, กัมพูชา		/			ร้อยละ80
13	ระนอง-เกาะสอง, เมียนมาร์		/			ร้อยละ80

ที่มา: จากหนังสือรายงานผลการดำเนินโครงการของจังหวัด 13 จังหวัด ให้กับกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

อนึ่ง ผลสรุปการวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น เป็นการรายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่เข้าร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมให้กับกรมการศาสนาหลังการสิ้นกิจกรรมในปีงบประมาณ 2560 สำหรับการประเมินผลการวัดระดับความพึงพอใจของขอจังหวัดนั้น กรมการศาสนา ได้มีข้อสั่งการ และชี้แจงระหว่างการประชุมเตรียมการร่วมกันของผู้บริหารและคณะทำงานของกรมการศาสนาและจังหวัดโดยกำหนดจำนวนประชากรการวัดระดับความพึงพอใจไว้ จังหวัดละไม่ต่ำกว่า 40 คน ทั้งชาย 10 คน หญิง 10 คน ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของไทยและเพื่อนบ้าน 10 คน เด็ก เยาวชน ชายหญิง 10 คน แต่อย่างไรก็ตามผลการประเมินอาจจะมีความเป็นไปได้ที่จะคลาดเคลื่อนบ้าง แต่จากการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลการรายงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้ศึกษาวิจัยพอสรุปได้ว่าการดำเนินงานส่งเสริมการทูตวัฒนธรรมนั้น จะมีผลในเชิงบวกและสร้างสรรค์ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศเป้าหมายอยู่ในระดับที่น่าพอใจ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและความเป็นประชาคมอาเซียน

3.4.4 การประเมินผลด้วยการสัมภาษณ์วัฒนธรรมจังหวัด 3 จังหวัด

นายสมเกียรติ พันธธรรม วัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว ให้ทัศนะว่า การจัดงานส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติพระพุทธศาสนา โดยนำวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาเป็นกลไกในการจัดกิจกรรมความร่วมมือ เช่นวัน มาฆบูชา วิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา และเข้าพรรษาเป็นต้น เพื่อเชิญชวนชาวพุทธเข้าวัด ฟังธรรม เวียนเทียน รักษาศีล เป็นสิ่งที่ดีและเกิดคุณูปการในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในจังหวัดชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดสระแก้วกับบังกลาเทศเมียนมา จึงขอสนับสนุนให้ดำเนินการต่อไปและเป็นบาทของกระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตด้วยมิติศาสนาและวัฒนธรรมอย่างดียิ่ง นอกจากนี้ วัฒนธรรมจังหวัดยังกล่าวว่า การจัดงานแต่ละครั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งผู้บริหารระดับต่าง ๆ ในเขตพรมแดน รวมทั้งพระสงฆ์ ภาคประชาสังคม ข้าราชการทหารทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนทั้งสองประเทศ

ดร. เพลิง สุขเกษม วัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย ในกรณีจังหวัดหนองคายกับนครเวียงจันทน์นั้นถือว่าเป็นพื้นที่ที่สำคัญ ซึ่งเวียงจันทน์ เป็นทั้งเมืองหลวงของ สปป.ลาว และตั้งอยู่ใกล้ติดกับหนองคาย ผู้บริหารระดับผู้นำในการบริหารประเทศ ระดับการเมือง ระดับแขวง ของลาวกับฝ่ายไทย เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ ส่วนใหญ่จะมีความรู้จักคุ้นเคยกันในระดับหนึ่ง ในส่วนของการจัดงานส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติพระพุทธศาสนา ตามโครงการของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม นั้น เป็นโครงการและกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระดับเมืองต่อเมือง หรือบ้านพี่เมืองน้อง และความสัมพันธ์ระดับประชาชนต่อประชาชน เพราะชาวหนองคาย หรือชาวอีสาน และชาวลาวนั้นมีความผูกพันเชื่อมโยงกันทางชาติพันธุ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ อาหารการกิน การเป็นอยู่ เพราะมีความคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันสามารถสื่อสารกันได้โดยไม่ต้องใช้ล่าม และจากการที่ได้สัมผัสและดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ลาวในมิติศาสนา ของจังหวัดหนองคาย-เวียงจันทน์ที่ผ่านมา ถือได้ว่าก่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น เพื่อสืบสานความสัมพันธ์ไทย-ลาวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จังหวัดหนองคาย จึงให้ความสำคัญกับการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนไทย-ลาว ให้มาร่วมทำกิจกรรมทางธรรมด้วยกัน เช่น การเข้าร่วมค่ายพุทธบุตร การไหว้พระ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การทำบุญตักบาตร แห่เทียนเข้าพรรษา ร่วมกัน และอื่น ๆ ทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการการทูตวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยง และเชื่อมสัมพันธ์มิตรประเทศเพื่อนบ้าน อย่างยั่งยืน

นางอุทุมพร เรือนน้อย วัฒนธรรมจังหวัดตาก ได้ให้ทัศนะในการจัดกิจกรรมความสัมพันธ์ไทย-เมียนมา ด้านจังหวัดตากกับจังหวัดเมียวดี ว่า การดำเนินงานระหว่างจังหวัดตากกับจังหวัดเมียวดี เมียนมา ทุกกิจกรรมที่ผ่านมาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วันมาฆบูชา วิสาขบูชาและอัฐมิบูชา และวันอื่น ๆ จังหวัดเมียวดีของเมียนมาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้บริหารระดับต่าง ๆ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดเมียวดี ก็มีความคุ้นเคยกันกับผู้ว่าราชการจังหวัดตาก รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้บริหารระดับหัวหน้าส่วนต่าง ๆ ผู้ว่าราชการจังหวัดเมียวดี และคณะพร้อมทั้งประชาชน ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในฝั่งไทย เกือบทุกครั้งและขณะเดียวกันผู้บริหารฝ่ายไทยก็ได้เดินทางไปร่วมกิจกรรม บำเพ็ญกุศลในเขตเมียวดีด้วย เป็นการตอบแทน ด้วยเหตุที่ทั้งสองประเทศเป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน นิิกายเถรวาทเหมือนกัน จึงทำให้มีความเป็น

กัลยาณมิตรที่แน่นแฟ้น ไว้วางใจกันไม่หวาดระแวงกัน นอกจากนั้นการประกอบพิธีทำบุญตักบาตร กลางสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาร์ จึงมีผู้บริหาร ทุกภาคส่วน ประชาชนไทย-เมียนมาร์มาร่วม ทำบุญกันอย่างคับคั่ง หากจะสรุปคือ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาเชื่อมความสัมพันธ์ไทย-เมียนมาร์ เป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและผลประโยชน์ด้านอื่น ๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม นับว่าเป็นการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์เชิงการทูตวัฒนธรรมที่ควร ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

สรุปการดำเนินการการทูตวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านในกรณีที่ศึกษาวิจัยนี้ ผลของการดำเนินเป็นผลดีต่อประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ที่เห็นได้ชัดเจนคือทำให้ผู้บริหาร ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีทัศนคติที่ดีต่อกัน ทำให้การปฏิบัติงานด้านต่างของทั้งสองประเทศโดยเฉพาะ อย่างยิ่งในจังหวัดที่ร่วมการดำเนินการและกลุ่มเป้าหมายเป็นมิตรกัน ประชาชนมีความเข้าใจอันดีต่อกันและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ลดความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ตามแนวชายแดนและภาพรวมของประเทศ และประชาชนพลเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน อันนำไปสู่ผลประโยชน์ที่พึงประสงค์ของไทยและความ เป็นประชาคมอาเซียน

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา การดำเนินการส่งเสริม การทูตวัฒนธรรมโดยศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีและกรอบความคิดเกี่ยวกับการทูตวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือสำหรับดำเนินการศึกษาวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การทูตวัฒนธรรมโดยการศึกษากรณีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่าการสร้างความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ คือ กัมพูชา สปป.ลาวและเมียนมาร์ของจังหวัดชายแดนที่มีด้านการค้าชายแดน 13 จังหวัด คือ ภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดตาก-เมียนมาร์, แม่ฮ่องสอน-รัฐกะยา เมียนมาร์, เชียงราย-แขวงต้นผึ้ง สปป.ลาว ภาคอีสาน หนองคาย บึงกาฬ สุนทรบุรี ศรีสะเกษ มุกดาหาร นครพนม อุบลราชธานี เลย ภาคใต้ ระนอง และภาคตะวันออก จังหวัดสระแก้ว ตราด โดยใช้มิติวัฒนธรรมการทูตได้มีผลลัพธ์ (Outcomes) คือการประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และสร้างความพึงพอใจกับผู้เข้าร่วมงานอย่างมาก และมีผลต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคมการเมือง การท่องเที่ยว ความมั่นคง รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ดีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐและประชาชนและภาคประชาสังคมของไทยและเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย และสร้างความไว้วางใจลดความความหวาดระแวงได้ในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งจะพัฒนาการเชิงบวกไปสู่การต่อยอดด้านอื่น ๆ ทั้งด้านการสืบสานเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน การจัดงานและกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา หรือเทศกาลสำคัญของไทยและอื่น ๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและศาสนา

การดำเนินงานของจังหวัดที่ทำการศึกษารูปแบบการดำเนินงาน 3 จังหวัด คือจังหวัดสระแก้ว หนองคายและตาก เพื่อเป็นตัวอย่างในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและดำเนินการทูตวัฒนธรรมในเชิงพระพุทธศาสนาได้ของจังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในบริบทของไทยกับประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์

4.1 สรุปผลการศึกษา

การทูตวัฒนธรรม เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการเมืองโลกในปัจจุบัน หลายประเทศมีนโยบายการดำเนินงานด้านการใช้อำนาจ แบบ Soft Power หรือการทูตวัฒนธรรม เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศของตนสำหรับประเทศไทยนั้น มีนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรม (ตามคำแถลงนโยบายของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ข้อที่ 2 การรักษาความมั่นคงของรัฐและการ

ต่างประเทศ ข้อ 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 โดยเน้นเรื่อง การสร้างความไว้วางใจ กับประเทศเพื่อนบ้าน และการเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันของอาเซียน โดยเน้นความร่วมมือเพื่อป้องกัน แก้ไขข้อพิพาทต่าง ๆ โดยนำ ยุทธศาสตร์เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาใช้ตามแนวทาง กลยุทธ์มิตรแบบสันติวิธี ส่งเสริมการพูดคุย สันติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อ 2.4 เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศบนหลักการที่ว่า นโยบายการต่างประเทศเป็นส่วนประกอบสำคัญของนโยบายองค์รวมทั้งหมดในการบริหาร ราชการแผ่นดิน ไม่ว่าในด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือ สังคม โดยจะนำกลไกทางการทูตแบบบูรณาการ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น การคุ้มครองดูแลคนไทย และผลประโยชน์ของคนไทยในต่างแดน การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา วัฒนธรรม การค้า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเปิดโลกทัศน์ให้มีลักษณะสากล เป็นต้น)

จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นชัดว่ารัฐบาลยังให้ความสำคัญอย่างในการส่งเสริมการทูตในการ นำมิติวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ สำหรับกระทรวงวัฒนธรรม นั้นก็มีแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้ความสำคัญกับทุก ๆ ส่วนที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้ความสำคัญในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ค่านิยมไทย และ เน้นไปที่วัฒนธรรมของอาเซียนด้วย โดยใช้หลักคิดว่าด้วย วิถีถิ่น วิถีไทย วิถีอาเซียน วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน มรดกไทย มรดกอาเซียน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงและการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ สืบทอด ถอดบทเรียน ต่อยอด อีกทั้งการกำหนดเป้าหมายในการใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ หรือเป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเป็นปัจจัยแห่งการสร้างรายได้ในหลักคิดว่าด้วยเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ บริวัตรคุณค่าเป็นมูลค่า ผลผลิตจากปรัชญา ประเพณี วิถีชีวิต วิถีศาสนา วัฒนธรรม ของชาติ วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย วัฒนธรรมทางความเชื่อ เป็นต้นให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง เช่นผลิตไม้แกะสลัก ภาพเขียน รูปปั้น ฯลฯจากฐานคิด เรื่องความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม การแต่งกาย เกี่ยวกับชนแต่ละเผ่า มาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ของไทย มีเอกลักษณ์ของแต่ละ ผลิตภัณฑ์เพราะฐาน หรือรากเหง้าแห่งที่มา ปรัชญา ความคิด ที่แตกต่างกัน ตัวอย่างที่เห็นชัดคือสินค้าหัตถกรรมของอินโดนีเซีย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในด้านกายภาพนั้นไทยมีชายแดนติดต่อสมาชิกอาเซียนถึง 5,656 กิโลเมตร ดังนั้น ในเชิงนโยบายการเมืองระหว่างประเทศนั้นไทยจะต้องสร้างปัจจัยเกื้อหนุนที่เป็นเชิงบวกกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสันติสุขของประเทศและภูมิภาคด้วย เพื่อประโยชน์ของไทเองและประโยชน์ร่วมของการเป็นประชาคมอาเซียน

ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำเนินการส่งเสริมการทูตด้วยมิติทางวัฒนธรรมและ กระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกัน คือ ประเทศลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ผ่านกลไกการทูตวัฒนธรรมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา นั้นบริบททางสังคมสภาพแวดล้อม ของประเทศเพื่อนบ้านที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งที่เป็นตัวแปรที่สามารถควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ วิถีวัฒนธรรมและศาสนา พื้นฐาน รากเหง้าของแต่ละสังคมในแต่ละประเทศและท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างเสริมวัฒนธรรมทางความคิด วิถีประเพณีปฏิบัติ ดังนั้น พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ตรัสสอนเรื่องการทำงานหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” จึงเป็นหลักคิดที่สำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมการทูตวัฒนธรรมให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น

กระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านนั้น จากการศึกษาสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมาร์ ประเทศไทย ได้ดำเนินการทบทวนวัฒนธรรมกับประเทศเหล่านี้ไปแล้วไม่น้อยและต่อเนื่อง แทบทุกด้านตามภารกิจของกระทรวงทบวงกรมของไทย แม้แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ได้ดำเนินการในกรอบการทบทวนวัฒนธรรม เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯได้ให้การช่วยเหลือทั้งด้านการศึกษา การชลประทาน การเกษตรทฤษฎีใหม่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สันปสพูนการ สร้างโรงเรียนให้กับกัมพูชา ลาว ให้ทุนการศึกษาระดับต่างกับนักเรียนนักศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น รวมทั้งรัฐบาลไทยได้ให้การช่วยเหลือในการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ไทยได้ให้ความช่วยเหลือเมียนมาร์ในการประสภภัยธรรมชาติน้ำท่วม รวมทั้งรับแรงงานเมียนมาร์ เข้าทำงานในประเทศไทย เป็นอาทิ ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการสร้างสัมพันธ์มิตรและสร้างเสริมการทบทวนวัฒนธรรมทั้งสิ้น นอกจากนั้นทรัพยากรบุคคล หรือคุณภาพของประชากรก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนา สร้างความสำเร็จด้านต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ ทางจิต

นโยบายรัฐบาลของรัฐบาลไทยปัจจุบันที่พยายามสร้างความตระหนักรู้ว่าประชาคมอาเซียนต้องก้าวไปด้วยกัน สร้างความเจริญรุ่งเรืองไปด้วยกันเราจะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ถือว่าเป็นการประกาศนโยบายทางยุทธศาสตร์และกระบวนการใช้การทบทวนวัฒนธรรมอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับคำแถลงนโยบายของรัฐบาล จึงนับได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการส่งเสริมการทูตด้วยมิติทางวัฒนธรรมและศาสนาของรัฐบาลไทยและการมีนโยบายให้หน่วยงานของกระทรวงวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคและประชาชน องค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรมและภาคประชาสังคม รวมทั้งองค์กรสงฆ์ทั้งไทย ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์สัมพันธ์มิตรกับประเทศเพื่อนบ้านถือว่าไทยได้ให้ความสำคัญกับบทบาทการทูตภาคประชาชนมากยิ่งขึ้นเป็นกระบวนการของ ซอฟท์ พาวเวอร์ อย่างมีนัยสำคัญ

ผลสัมฤทธิ์หรือประสิทธิผลของการดำเนินงาน/กิจกรรมโครงการข้างต้น คือ ผลที่ได้รับ (Outcomes) ของการจัดกิจกรรม คือ นวัตกรรมของการทบทวนวัฒนธรรมและศาสนา ที่เป็นรูปแบบที่ดีสำหรับการดำเนินงานส่งเสริมการทูตด้วยมิติทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์มิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยยกรูปแบบการกรณีตัวอย่างการจัดกิจกรรม สามจังหวัดคือ สระแก้ว หนองคาย และตาก จากการศึกษาพบว่า เป็นรูปแบบที่สามารถวิเคราะห์ปัจจัยและแนวทางหรือกรอบแนวคิดของการดำเนินการของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทั้งสามจังหวัดในกรณีการดำเนินโครงการนี้ได้ ดังนี้ (1) นโยบายของรัฐบาลและข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรีที่มอบนโยบายการสร้างไมตรีใจ สร้างความเป็นมิตรลดความหวาดระแวงต่อกันของประเทศและประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน (2) นโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม ว่าด้วยวิถีถิ่น วิถีไทย วิถีอาเซียน วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน มรดกไทย มรดกอาเซียน (3) นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านศาสนสัมพันธ์กับต่างประเทศของกรมการศาสนา (4) องค์ประกอบด้านทรัพยากร มรดกทางวัฒนธรรม มรดกร่วมทางวัฒนธรรมของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งบริบทของแต่ละพื้นที่ (5) กลยุทธ์ของพื้นที่หรือจังหวัดที่สร้างสรรค์เชิงการวิเคราะห์นโยบายของกระทรวงต้นสังกัดนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับผู้มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

กรณีของจังหวัดสระแก้ว (1) รูปแบบในเชิงบริบท บริบทของพื้นที่เชื่อมโยงกับชาติพันธุ์ วัฒนธรรมระหว่างไทยและเขมร รวมทั้งมีมรดกทางวัฒนธรรมแบบเขมร เช่นปราสาทสด๊กก๊อกธม

โบราณสถานต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมขอม ดังนั้นการดำเนินงาน การบริหารจัดการจะต้องปรับตามความเหมาะสมกับพื้นที่และประเทศที่ร่วมกิจกรรมและบูรณาการเข้ากับหน่วยงาน (2) รูปแบบในการจัดงานยึดแนวการประสานประโยชน์เชิงบูรณาการ (3) รูปแบบเชิงกระบวนการบริหารจัดการโครงการ ได้กำหนดกรอบของกระบวนการดำเนินงาน การวางแผน การจัดการองค์การ การจัดการกิจกรรม การจัดการด้านงบประมาณ การประสานงาน และการติดตามประเมินผล

จังหวัดหนองคาย (1) รูปแบบเชิงบริบทคือมรดกร่วมคือวัฒนธรรมอีสาน วิถีชีวิตไทยอีสานกับลาวมีความคล้ายคลึงกัน มีมรดกร่วมทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เป็นปัจจัยเชื่อมโยงสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ไมตรี วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสองชนชาติ และเป็นปัจจัยสำคัญในการบ่มเพาะทัศนคติ ของไทย-ลาว รวมทั้งหลวงพ่อบุญไฟสิ่งศักดิ์ที่ทุกคนเคารพบูชา (2) รูปแบบในการจัดงานยังคงรักษาไว้ซึ่งภารกิจหลักของการจัดงาน อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา และการส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีไทย-ลาว โดยให้ความสำคัญการสานสัมพันธ์ของเยาวชนไทยกับเยาวชนลาว (3) รูปแบบในการบริหารจัดการ มีหลักการหลักแนวทางเดียวกับการบริหารจัดการโครงการของจังหวัดสระแก้ว แต่กระบวนการประสานงานของจังหวัดหนองคาย จะเป็นรูปแบบทางการตามกระบวนการทางการทูตสากลตามปรัชญาของกระทรวงการต่างประเทศ

จังหวัดตาก วัฒนธรรมร่วมของเมียนมาร์กับวัฒนธรรมล้านนา วัฒนธรรมการแต่งกายอาหาร เช่น แกงฮังเล ขนมจีนน้ำเงี้ยว สถาปัตยกรรม เป็นต้น พระพุทธศาสนาคือศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญเพราะชาวเมียนมาร์เป็นพุทธศาสนิกชนที่เข้มแข็ง

ดังนั้น รูปแบบการจัดกิจกรรมของทั้งสามจังหวัดจึงมีความแตกต่างที่ชัดเจน คือวัฒนธรรมพื้นถิ่น ส่วนหลักธรรมทางศาสนานั้นยึดถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน จากรูปแบบข้างต้นจะก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ การตอบทเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการและวิธีดำเนินงานการส่งเสริมการทูตวัฒนธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนับว่าเป็นการดำเนินงานการทูตวัฒนธรรมในเชิงรุก และเป็นการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการทูตวัฒนธรรมสู่การเป็นวาระแห่งชาติในอนาคต

ผลกระทบ (Impact) (1) เกิดการอนุรักษ์ พื้นฟู เผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ท่ามกลางความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างความภาคภูมิใจ สร้างความสัมพันธ์อันดี ระดับประชาชนสู่ประชาชน ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และพัฒนาการสู่ระดับนานาชาติ (2) มีการส่งเสริมความร่วมมือ เชื่อมโยง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการทูตวัฒนธรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยและระหว่างไทยกับประชาคมอาเซียนและนานาชาติ (3) เกิดความร่วมมือในการนำมิติวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ทางนโยบายและการปฏิบัติของการเมืองระหว่างประเทศในบริบทของซอฟต์แวร์ เพาเวอร์ หรือการทูตวัฒนธรรม เพื่อสันติสุขของประชาคมอาเซียน

อนึ่ง การดำเนินงานจัดกิจกรรมรูปแบบนี้ ได้นำเสนอเป็นรายงานการดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีในมิติศาสนาและวัฒนธรรม ต่อผู้บริหารระดับอธิบดี ระดับกระทรวง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และรายงานต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีทุกครั้ง และผลจากการจัดงานในระยะเวลาที่ผ่านมาทุกจังหวัด ได้รับการชื่นชมจากหน่วยงาน บุคคลหลายฝ่าย เช่น สื่อสารมวลชนทุกแขนง สื่อหนังสือพิมพ์รายวัน รายปักษ์ ทั้งสื่อออนไลน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยู โทททัศน์หลายแห่ง

ได้ลงข่าวการจัดงานการจัดงานกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ในเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) รัฐบาลควรกำหนดให้การทูตวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมเป็นวาระแห่งชาติ

2) การดำเนินการทูตวัฒนธรรมของไทยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากขึ้นควรมีการบูรณาการของหน่วยงานราชการที่จะต้องนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมและเชื่อมโยงต่อผลประโยชน์ของชาติด้านต่าง ๆ เช่นความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม แรงงานและอื่น ๆ

3) การดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในมิติวัฒนธรรมและศาสนา ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญเชิงการทูตวัฒนธรรมหรือการแสดงอำนาจทาง Soft Power อย่างมีนัยสำคัญ สมควรที่หน่วยงานดำเนินการควรได้รับความร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ และควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านสามารถเดินทางเข้ามาร่วมกิจกรรมทั้งฝ่ายไทยและเข้าออกประเทศเพื่อนบ้านเพื่อกิจกรรมนี้ได้อย่างสะดวก

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) ในการศึกษาวิจัยในอนาคตควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการทูตวัฒนธรรมกับการเมืองระหว่างประเทศของไทย หรือศึกษาวิจัยประเด็นความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและศาสนาในแง่มุมอื่น ๆ ในยุทธศาสตร์การทูตวัฒนธรรม

2) ควรมีการสร้างเครือข่ายการทูตวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและมีบทบาทในการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์กับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการทูตวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ไทยแลนด์และผลิตผลงานเชิงวัฒนธรรมสู่ประชาคมโลก รวมทั้งการตั้งกองทุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่นมูลนิธิ เพื่อเป็นทุนในการทำงาน สร้างมูลค่าและคุณค่าทางวัฒนธรรมของไทยต่อนานาชาติ ทั้งวัฒนธรรมที่มีรูปลักษณ์ และวัฒนธรรมไม่มีรูปลักษณ์

กล่าวโดยสรุป การทูตวัฒนธรรมเป็น เป็นกระบวนการแสดงอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศที่สำคัญ เป็นกระบวนการโน้มน้าวต่อรัฐที่ผู้แสดงต้องการปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ที่ต้องประสงค์ต่อรัฐอื่น ๆ โดยไม่ใช้กำลังทางทหาร การทูตวัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ประเทศไทยในสายตาของประเทศเพื่อนบ้าน ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก ควรสร้างปัจจัยการขับเคลื่อนวัฒนธรรมและการทูตวัฒนธรรมของไทยสู่ประชาคมเพื่อนบ้านอาเซียนและประชาคมโลก การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นมูลค่าทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม ดังนั้น จึงควรเสนอการทูตวัฒนธรรมเป็นวาระแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. วิสัยทัศน์ พันธกิจ การกิจของกระทรวงต่างประเทศ. เว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศ.
- _____. แผนยุทธศาสตร์ 4 ปี กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. 2558-2561. เอกสารประชาสัมพันธ์กระทรวงการต่างประเทศ. สื่ออิเล็กทรอนิกส์.
- _____. การทูตวัฒนธรรม. สื่ออิเล็กทรอนิกส์.
- _____. ประชาคมอาเซียน. สื่ออิเล็กทรอนิกส์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. วิสัยทัศน์ พันธกิจ การกิจ และนโยบายกระทรวงวัฒนธรรม. เว็บไซต์กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมการศาสนา. รายงานการดำเนินงานส่งเสริมศาสนสัมพันธ์ไมตรีอาเซียนในมิติพระพุทธศาสนา 2557-2560.
- กองเอเชียตะวันออกเฉียง. ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา, ไทย-สปป.ลาว, ไทย-เมียนมาร์. สื่ออิเล็กทรอนิกส์.
- กองเอเชียตะวันออกเฉียง 2 กรมเอเชียตะวันออกเฉียง กระทรวงการต่างประเทศ. มุมมองรัฐสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สื่ออิเล็กทรอนิกส์.
- ดารุณี ธรรมโพธิ์ดล. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรมในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคม สังคม และวัฒนธรรมอาเซียน. รายงานผลการศึกษส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 5 กระทรวงการต่างประเทศ, 2556.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. บทบาททูตวัฒนธรรมต่างประเทศในประเทศไทย และแนวทางการดำเนินงานทูตวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ. 2542.
- ภีรนัย โชติกันตะ. การใช้มิติการทูตเชิงวัฒนธรรมในการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของไทยในต่างประเทศ: กรณีศึกษาการจัดเทศกาลวัฒนธรรมไทยในฝรั่งเศส. รายงานการศึกษส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4 กระทรวงการต่างประเทศ, 2555.
- ศิริโรฒ ภาคสุวรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. หนังสือแนะนำสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.
- สุทธาสินี จิตรกรมไทย. สมเด็จพระเทพรัตนฯ กับซอฟต์แวร์ เมื่อผู้นำสหรัฐ ชื่อ บาร์ค โอบามา. บทความวิชาการอิเล็กทรอนิกส์.
- อรุณ ภาณุพงศ์. บทความวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยการทูต.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายพลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล

ประวัติการศึกษา

- ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.), กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ
- พุทธศาสตรบัณฑิต (สาขามานุษยสงเคราะห์ศาสตร์) มหาวิทยาลัยสงคราญราชวิทยาลัย
- ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- รัฐศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- M.A. (Sociology), University of Mysore

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2534-2545

เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 4-6, กองวัฒนธรรมสัมพันธ์ต่างประเทศ, สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2545-2547

นักวิชาการวัฒนธรรม, สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2557-2551

หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมกิจการศาสนาอิสลาม, กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2551-2553

ผู้อำนวยการหออัครศิลปิน (นักวิชาการวัฒนธรรม 8ว.) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ. 2553-2557

ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมเครือข่ายทางวัฒนธรรม 3 และผู้อำนวยการกลุ่มตรวจและส่งเสริมการประกอบกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ สำนักพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

พ.ศ. 2557-2559

ผู้อำนวยการกลุ่มศาสนสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานเลขานุการกรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2559-2560

นักวิชาการศาสนาระดับเชี่ยวชาญ (เฉพาะด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม) หน่วยงานขึ้นตรงอธิบดีกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

ผลงานวิชาการ

1. หนังสือ “ศาสนาในอาเซียน” พิมพ์ครั้งที่ 2
2. หนังสือ “ความเชื่อศาสนา คุณธรรม จริยธรรมอาเซียน”
3. หนังสือ “ธรรมเนียมปฏิบัติทางศาสนา (ฉบับการ์ตูน)”
4. บทความเชิงวิชาการเกี่ยวกับศาสนาและศาสนสัมพันธ์, วารสารสายตรงศาสนา,

กรรมการศาสนา

5. หนังสือคู่มือปฏิบัติงานโครงการของกรรมการศาสนา
6. งานแปลเอกสารเกี่ยวกับกิจการและภารกิจของกรรมการศาสนา

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักวิชาการศาสนาระดับเชี่ยวชาญ
กรรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม